

KATÓKA TÜNDÉRORSZÁGBAN ÉS EGYÉB MESÉK

MESELI
MENDELÉNYI BÉLA

MÜHLBECK KÁROLY EREDETI RAJZAIVAL

BUDAPEST
AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-TÁRSULAT KIADÁSA
1906

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2014
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5406-63-8 (online)
MEK-12330

TARTALOM

**A piros tojás.
A mindenlátó okuláré.
Tilinkós Pista.
A gyémántos szakajtó.
A hó-király.
Matyó, az ezüsthajú.
Az üvegszemű királykisasszony.
A szegény ember husvétja.
Az arany kakas.
A nyúlszívű ember.
A félkezű kovács ajándéka.
A május-fa.
Katóka Tündérországbán.
A muzsikáló bocskor.**

A piros tojás.

Különfélénél különfélőbb piros tojásokról hallhattatok már, de ilyenről még aligha. El is mondom sebtiben, hát csak hallgassátok, gyerekek.

Vége volt a télnek; zsendült az élet erdőn, mezőn. A fák rügyeiket hányták, az avar között meg kikandikált a kis ibolya. Javában virágzottak a cseresznye-, meg barackfák; a fecskék pedigtelen ugyan csicseregve keresték a fészeknek való ereszaljat.

Egyszóval tavasz volt. Közelgőben a husvét is.

Már az azután csak természetes, hogy faluszerte ugyan készülődtek, nagyok, aprók egyaránt; mert hiszen a husvéti locsolkodás, meg az ezekért járó piros tojások ugyan kit ne szólítának talpra. De talpra ám, mindenkit.

Kiki takaros üveget keresett, meg tiszta gyolcsot, czérnát eszkábált, csakhogy minél akkurátusabban álljon ki az öntözőkézség. Erzsók néne pedig, a falu javasasszonya, kondér-szám főzte-forralta a tenger sok szagos füvet, aminek a leabált levéből csak csepp kell egy üvegbe, oszt' akar a fodormenta is elbuvhat mögötte, olyan jó szagú lesz tőle a szintiszta kútvíz.

Hogy így készült-lomolt az egész falu, bízvást kiáltó volt a nagy forgalomban Tömpéék kunyhója, ahol bizony nem készülődött se öntözőködésre, se egyébre senki.

Szegény Tömpét alig két hete, hogy elhantolták, a felesége meg ott sóhajtozott az ágyban, nagybetegen. Innét azután, hogy egyetlen fia, a Pali, bizony egyében is jártatta az esztét, hogysen az öntözőködésen, meg a piros tojáson.

Hiszen nem mondom, hogy eszébe ne ötlött volna szegénynek ez is; de Istenem, ott volt a nagybeteg, kenyér meg egy falat se a ház tájékán, hát bizony volt min sóhajtozni így is.

Éppen a nagyhét utolsó napját, a szombat estét virrasztotta Pali a nagybeteg anyja mellett és alig-alig bírta már, hogy nyitva tartsa a szemét, annyira fáradt volt szegény feje.

Addig bólogatott pedig, hogy egyszerre csak elaludt.

Álmában különös dolgot látott.

A kunyhó ajtaja hirtelen kinyílott és nagy világosság között belépett rajta egy ezüsthajú tündér. Egyenest Palikának tartott és egy ici-pici üvegecskét adott át neki, majd így szólt:

- No fiam, hogy te se mondhasd, hogy nem öntözőködtél ezen a husvéton, íme, hoztam neked locsolót. Nehogy pedig messze kereskedjél vele, azt öntözd meg, akit legjobban szeretsz. És majd ha az, akit megöntöztél, piros tojást akarna adni, csak annyit mondj neki, hogy a hamuban, a tűzhelyen keresse.

Így a tündér, de még meg is simogatta Pali fejét, azzal aztán se szó, se beszéd, csak kilebbent az ajtón.

Pali pedig hirtelen felébredt. Hamarosan azt sem tudta, ébren van-e, vagy még mindig álmodik; hanem a kezében volt csakugyan egy filigrán üveg és még csak gyolcs is száján.

Nézegeti Pali az üveget, majd meg beteg édes anyjára esett a tekintete.

- Már ha áld, ha vér - gondolta magában - csak meglocsolom vele az édest, mert hiszen kit szeretnék én jobban, mint őtet.

Azzal nagy halkkal fölébe hajlik a betegnek és ugyan finoman meglocsolgatja az üvegből.

No hiszen, a betegnek se kellett több; hirtelen felkiáltott:

- Édes fiam, megállj csak! Felkelek.

- Fel-e? - örvendez Pali.

- Ezen nyomban.

- Hát már annyira könnyebben van kend, édes szülém?

- Nincs nékem, fiam, de semmi bajom.

És már kelt is fel Tömpéné.

- No fiam, - mondja újfent - hát te ezek szerint életre locsoltál, pedig hej, biztos voltam arról, hogy nem érem meg a reggelt! Hanem már most én sem leszek hálátlan. Ezen nyomban eszkábálok egy piros tojást. Tojt-e ma a tyúk?

- Lelkem anyám, - mondja Pali - nekem azt mondták, hogy a tűzhelyen, a hamú között keresse kigyelmed a piros tojást.

- Ugyan úgy-e? No hát hadd lássuk csak.

Megyen Tömpéné a tűzhelyhez, szertekotor a hamú között, hát uramfia, csakugyan elészted egy tojást. Piros volt, mint a rózsza és akkora, mint egy dió.

- No fiam, te mondtad, hogy itt keressem. Ezt találtam. Nesze, fogadd jó szívvel, mert bátor igen csipet, azért meghidd, szeretettel adom.

- Hej lelkem anyám, - örvendez Pali - nem a piros tojás, hanem az a beszéd, hogy megint egészséges kigyelmed.

Ekképpen örvendeznek egy darabon, majd aztán Tömpéné tüzet rakott, hogy egy kis ciberelevest főzne. Pali pedig ott örvendez és egyre nézi-nézegeti a kis piros tojást. De még csak annyira tetszett neki, hogy szinte meg is csókolta.

No hiszen, éppen ez kellett a tojásnak! Hirtelen kipattant Pali kezéből, egyenest az asztalra ugrott és pörögni kezdett. Majd hirtelen nagyot pattant benne valami és csak elkezdett muzsikálni. De még milyen csodálatos szépen!

Tömpéné letette a kanalat a kezéből és csak hallgatja a muzsikát, Palinak meg még a szája is tátva maradt.

És a muzsika csak nem hallgatott el. Ellenben a szomszédból jöttek ám, innen is, onnan is, hogy:

- Ugyan lelkem Tömpéné asszony, nézze, egy kis sonkát, mit hoztam kóstolóba - mondja - ugyan honnan szerezték ezt a csodaszerszámot?

És mind csak ott hallgatták a muzsikát, a tojás pedigtelen egyre finomabban fújta. Fújta reggelig, fújta délig, estig, mindig. Az emberek pedig százával jöttek, messze környékről és egy sem üres kézzel. Mert, mint mondták, ingyen a Krisztus koporsóját sem őrzik, hát csak ők is hoztak mi-egymást ezért a csodálatos szép muzsikáért. Kamra, padlás alig győzte már a sok berakni valót.

Harmadnapon pedigtelen csak megáll egy fényes hintó Tömpéék portája előtt és csak kiperdül belőle a Vasherceg hoppmestere.

- Hé, emberek, - tudakolta - itt vagyon az a muzsikáló csoda?

- Itt, itt, - örvendezett Tömpéné - mert hát hogyan örült volna szegény feje, mikor ekkora urak is elérkeztek a csoda-muzsikára.

A hoppmester pedig belép, nézi a tojást innét is, túlhan is, aztán - egy-kettő - csak zsebre-vágta.

- Éppen jó lesz a jányomnak husvétra, - mondotta s azzal beül a hintójába és ugyan elrobogott. Bátor a népek zúgtak-morogtak eleget e mián. De ki mert volna ekkora hatalmas úr ellen csak szólni is?

Hanem alig hogy elporzott a hoppmester kocsija, csak elékocog ám egy lovas ember és szörnyű harsányan elkezdte a Tömpéék kapuja előtt:

- Itten vagyon az a bizonyos csodába való muzsikáló tojás?

- Jókor keresi kend is, - mondták az emberek, - mikor a hoppmester éppen most ragadta el.

- Tyühű! - mondja a lovas ember - e mán nagy baj!

- Miért osztán? - kérdi a nép.

- Miért? Még kérdik kendtek? Hiszen a hercegisasszony ő fensége éppen érkezik, de mindjárt itt is lesz. Azt parancsolta, hogy jelentsem jöttét. Locsolkodni fog és a piros tojást kéri.

- Jaj, mennyei szűz anyám! - siránkozik Tömpéné, végünk van. Ez a szégyen! Idejön a hercegisasszony, oszt nincs tojás! Mi lesz velünk?

- Már az nem az én gondom - mondja a lovas ember. - Hanem le a süveggel, emberek, mert ott jön már ő hercegsége.

Bizony, azon szerint érkezett a hercegisasszony, de meg a herceg is, aranyos hintóján, egy regiment java-csatlóssal és akkurátusan megállottak Tömpéék portája előtt.

Hej, volt nagy szorongás, mikor a szépséges hercegisasszony leszállott a hintájából és benyitott Tömpéékhez. Itten aztán, hej, színarany üvegből meglocsolta Palit, - aki szegény se holt, se eleven nem volt - és így szólt hozzá nagy pironkodva:

- Magam jöttem, hogy meglocsoljalak, de most már kérem is azt a csodálatraméltó piros tojást.

Tömpéné, szegény, egyszeriben térdre esett.

- Irgalom, kegyelem szegény fejünknek, - de a hoppmester úr ő nagysága elébb itt járt és elvitte a piros tojást.

- Csakugyan? - kérdi a hercegisasszony. - Hát neki adtátok?

- Dehogyan is adtuk, könyörgöm; nem is kérdezte ő nagysága, csak vitte.

- Hallod, apám? - mondja a hercegisasszony.

- Micsoda ez?

- Úgy van, úgy! - zúgta a nép. Se szó, se beszéd, csak hol vagy tojás, pedig nem is illette igazság szerint ötöt!

- Igen? Nosza négy csatlós azonnal indul érte és élém hozzátok nyomban! - parancsolja a herceg.

Nem is ment, de repült a négy lovas és nem tellett bele egy sóhajtás, már jöttek vissza a hoppmesterrel.

Hanem hiszen a hoppmester se azért volt hoppmester, hogy könnyen adja a sort. Még neki állt feljebb:

- Fenséges herceg! Uram és parancsolóm! Beismerem, elvittem a tojást; de csak azért, mert fenségednek szántam, hódolatom jeléül. Oda is adom, bátor már éppen nem muzsikál!

S azzal nyul is a zsebébe, veszi ki a tojást. Hanem ezen nyomban kiszökkenik a tojás a kezéből, oda perdül Palihoz és hogy Pali örömeiben megcsókolná, íme, muzsikálni kezd újfent, de oly szépen, hogy még a madarak is elhallgattak a világra való nagy gyönyörűségtől.

A hoppmesternek pedig megnyúlt az orra, meg az, de annyira, hogy éppen a térdéig ért. És hiába kapkodott hozzá, bizony nem lett kisebb.

Hej, nevetésbe kezdett ott körül még az ölbéli gyerek is, csak a herceg nem, mert ez szigorúan törvényt tett, mondván:

- Hazugságodért lakoltál is, hűtlen szolga, de azért ez órától kezdve nincs helyed az országomban. Nyomban darabontok kísérjék ki!

Úgy is lőn. Azután Palihoz fordult a herceg.

- Te pedig, fiam, ide a hintómba, mert ezentúl a kastélyomban a nyoszolyád, asztalomon a tányérod.

- Hát az édes anyám? - kérdi Pali.

- Veled tart.

- Akkor hát, fenséges hercegekisasszony, tiéd a piros tojás, velem együtt - mondja Pali.

- Én pedig a tiéd - mondja a hercegekisasszony, akinek ugyan megtetszett Pali.

- Ásó-kapa - fejezte be a herceg, a piros tojás pedig azon szerint lakodalmi nótába kezdett.

A mindenlátó okuláré.

Hej! ez is réges-régen történt; de azért ne higgyétek ám, hogy talán nem igaz história. Szóruszóra így esett, ahogy elmondom. Mert az a búbosfejű bibic, akitől tudom az egész sort, csak nem hazudhatott? Nem biz a, de még én se!

Szóval, hát éppen takarodás volt. A kicsévelt életet zsákra szedték országszerte és javában örvendeztek a gazdák, hogy de jól is fizetett a mag, mikor egy napon a királykisasszony lovagolni mén és alig térül-fordul, csak elvesz a lova lábáról, de mind a négyről a patkó.

Úgy tudjátok meg, hogy ezek a patkók nem ám akármicsodás patkók voltak; hanem színarany egytől-egyig. A bennük való szög meg rubint. Hogy pedig leesett a négy patkó, egyben meg is sántult a királykisasszony paripája. A paripa pedig, hej! fáintos jószág volt, félvér-táltos, akit a királykisasszony egyenest a köröstyanyjától, a Selyemszál tündértől kapott karácsonyra.

No, hiszen sírt is a királykisasszony, de még csak nem is evett, annyira búnak eredt. Mert már most hova legyen, merre forduljon, ha a paripája sánta marad.

Apja, a Kék-király nyomban csináltatott ugyan patkókat színaranyból, meg hozzá való szögeket rubintból, de mi haszna, ha nem volt ember, aki fel tudta volna verni a patkókat. A kis paripa rúgott, harapott és egyre azt nyerítette:

- Nem kell, nem az igazi!

Szóval, hiába volt minden.

Keresték is a patkókat, gondolhatjátok. Hiszen kétszáz csatlós éjt-napot egybevetve, csak az elveszett patkókat hajkurászta úton-útfélen; de hát nem lelték.

Innét azután, hogy a királykisasszony lassacskán már ágynak esett a nagy keserűség, továbbá bánkódás mián.

A király erre parancsot adott:

- Ahány harsonás, ahány dobos, rögtön talpra kerekedjék és induljon. Országszerte egyebet se hirdessen, csak azt, hogy trónom, mindenem azé, aki a patkókat, szögeket előhozza. De még csak pecsétes levél is küldessék a szomszéd királyékhoz.

No, peregetek is a dobok, harsogtak a harsonák, továbbá ment a pecsétes levél a szomszédba, a Sárga-királyékhoz. Ország-világ egyében sem emésztette magát, csak egyre azon kereskedett mindenki, hogy hol is vagytok hát patkók és szögek. De mind ingyen; mert bizony ekkora mozgalom mellett sem kerültek elé a drága patkók.

Közben pedig a tölgyes erdő tövében javában égette a szenet az öreg Mihók. Elesett, szegény öreg ember volt ez a Mihók, beteges is. Alig-alig bírta volna már a munkát, ha ott nincs mellette a kis Jani gyerek, az unokája, aki segítsen egyben-másban. De hát Jani nagyon jóra-való gyerek volt ám és bizony még öreg éjjelen is ott sürgött-forgott a szenes-halom körül, mikor már Mihók bátyót elnyomta az álom.

Hogy egy éjszaka ott bontogatná Jani az egyik szenes-halmot és szedné zsákra a sok fain szenet, csak elébcuskázik ám a senek közül egy csoda-nagy holló. Még pediglen fehér holló. Fehér volt ez a gyerekek, a feje búbjától a farka végéig s amellé még olyan öreg, hogy pápaszemet, már mint okulárét is viselt az orrán, mert hát csak így látott szegény valamelyest.

- No fiam, - mondja a holló Janinak - hát csak nem vagy még fáradt, he?

- Fáradtabb az öreg apó - mondja Jani és a kunyhó felé mutatott, ahol Mihók bátyó szendergett.

- Igazad van fiam, - te vagy a fiatalabb, te bírod jobban.

- Meg aztán szívesen is vagyok fenn, - mondja Jani - mert majd alszom én hajnaltájt eleget, apó meg nagyon örvend, ha látja, hogy ez a sok szén mind a zsákban, csak éppen szekérre kell rakni s viheti a vásárra.

- Hát csak derék gyerek vagy te Jani. Én mondom neked. Hej! fiam, sokat láttam, sok helyt jártam, száz évet megéltem, de bezzeg ilyen fickót, mint te, még ugyan egyet sem láttam. Hajolj csak le, hadd nézzelek meg jól.

Hogy aztán Jani lehajolt, újfent így szólt az öreg holló:

- No, fiam, megnéztelek, láttalak; már most aztán akár ne is lássak többet. Nesze, itt az okulárem, legyen a tied. Viseld, használd, meglátod, meg nem bánod.

- Hát kigyelmed?

- Én, fiam, halálom óráját érzem, de nem akarok itt elmúlni; hanem megyek napkeletre, az Operenciás tenger mellé, ott az Üveghegyen lesz a kimúlásom. Isten áldjon!

No, a holló ezen szerint fölkerelkedik és úgy elrepült, mint a gondolat, az okularé ellenben ott maradt.

Ez hát az enyém - gondolta Jani s egyben zsebetette az okulárét. - Lássuk hát, ugyan mit látnék rajta - gondolja továbbat s csak felteszi az okulárét.

Hej, gyerekek, akkor látja ám Jani, hogy hirtelen kétfelé hasad a rengeteg erdő, de még a hegy is és a hasadék közepén ott táncol vagy öt öklömnyi apró emberke, de körbe fogózkodva. Középuitt egy szín-ezüst tálon négy gyönyörű aranypatkó és mindegyikben hat rubintszeg. Az emberkék pedig ugyan énekelték is:

Elveszett a patkó,
Megsántult a táltos;
Király lánya Kató
Sírva-sírhatsz már most!

Majd meg újra kezdték:

Keresik a patkót,
Hitegetik Katót;
Nem lelik, nem lelik, - -
De meg ám a manók.

Hej! úgy táncoltak most már az apró emberkék, akár csak az orsó. Jani ellenben látott, messze-messze, egy fényességes szép várost. Ennek közepén is egy hatalmas palotát. A legkülönb szobában, egész holtra váltan, egy szépséges leányzót. Sírt akörül minden lélek, a sok doktor, mi egymás meg egyre ott kalincsolat körülötte. De a szépséges leányzó - akiről a fején való gyémántos koronáról is nyomban kitetszett, hogy a királykisasszony - csak egyre azt tudakolta:

- Megtalálták már a patkókat?

Ezenfelül látta Jani, hogy az istállóban szomorúan gubbaszkodott egy gyönyörű paripa; egyre nyertett, egyre ment volna a széllel versenyt, de csak mozdulni sem tudott, annyira koldus volt mind a négy lábára az istenadta.

Hohó! - gondolta Jani - így vagyunk hát? No, nem is sokáig töprengett, hanem nekiment a manóknak. Mikor közelükbe ért, egyszerre iszonyatát visított az egyik:

- A pápaszemes!

Micsoda? Egyszeriben nyúllá változott valamennyi manó és úgy elszaladtak, mint a parancsolat.

Jani pedigtelen csak hamarost keszkenyöt terített a földre, reárakta az ezüst tálat mindenestől, szépen összebogozta a kendő négy csücskét és nyomban útra kerekedett, egyenest a fényes-séges városba, a királyleányhoz.

Rémítő utat járt meg, mire a király székvárosáig ért; de hát nem tévedhetett el, mert az okuláré ugyan biztosan mutatta, hogy hol a rövidebb út.

Éppen pirkadatra ért a király székvárosához.

Itt azután eltette az okulárét, rendbe szedte - már amennyire tőle tellett - szegényes ruházatát, megmosdott a patak vizében és azzal be, egyenest a városba.

A király palotájára is ráakadt hamarosan, de bizony az estrázsza nem akarta beengedni a kapun.

- Félre, rongyos, - kiabált rá - csak nem gondolod, hogy ilyen jött-menteket csak úgy beengedek?

Megszéppent Jani; már most mit kezdjen?

- Megkövetem a vitéz strázsamester urat, - kezdte végre - ha beengedne, mert én egyenest a királykisasszonynak hoztam volna valamit.

- Micsoda, még te hoztál valamit? Hadd lám!

- Nem, nem mutatom meg, csak neki magának.

- Ejnye, akasztófárávaló! - toporzékolt a vitéz - hát még szembe mersz vélem szállni? Most aztán hordd el magad, különben nyomban leütöm a fejed.

És ki is rántotta a kardját.

Isten tudja, mi nem történik ott nyomban szegény Janival, ha az emeleti ablakból ki nem szól maga a király:

- Micsoda zsinat az ott lent?

- Uram királyom, - kezdi a strázsza - ez a tolvaj suhanc mindenáron azt akarja, hogy beengedjem.

- Lássuk csak, - azt mondja Jani - ki a tolvaj?

Azzal felteszi hirtelen a pápaszemét.

- Nini, - mondja újfent Jani - hiszen a zsebedben van a király pecsétgyűrűje, és még te mondod én rólam, hogy tolvaj vagyok?

Hú, megrettent a strázsza, de még a kard is kiesett a kezéből.

- Nem, nem is én loptam, csak, csak a belső inastól kaptam tegnap - hadarta iszonyú ijedtében.

- Hát az az arany serleg a sisakod alatt? - mondja tovább Jani.

- Irgalom, kegyelem! - rimánkodott a strázsza - ezt meg Julistól kaptam, a szobalánytól ma reggel.

- Megálljatok csak! - kiáltott a király - hát így vagyunk? Palotaórség! Nyomban vasra verjétek a strázsát, azt a fiút pedig előmbe!

Hej, már verték is a vasat a strázsá kezére-lábára, Janit ellenben egy minutum alatt a király elé állították.

- Hát mondd csak, fiam, - kérdi a király - tulajdonképpen mi járatban vagy te?

- Ebben ni, - mondja Jani és elérakja az ezüstitálat, az aranypatkókat és a rubintszegeket.

- Tyűhű! - kiált a király - éppen ezek azok! Hol az udvari kovács?

Hiszen perdült is a kovács és nyomban felverte a patkókat a táltos lábaira.

Közben meg a királykisasszony is jött ám, de csak amúgy, papucsban, lefelé a lépcsőn, hogy igaz-e, nem-e?

Mikor pedig látta, hogy a táltos miként táncol az udvaron, sírva fakadt örömében és egyenest a nyakába ugrott Janinak.

- Ugy-e apám, ez a vőlegényem?

- Meghiszem azt - mondotta a király. - Még ma lesz a kézfogótok.

Úgy is lett. Mihók bátyót is eléhozták, üveges hintón pedig, a lakadalomra. Jani pedig azon szerint beleült a királyi trónusba.

Ez idő óta uralkodik és országol Jani, de még szörnyen igazságosan. Nem is kell neki se titkos tanács, se írástudó, mert csak az okulárét teszi az orrára, oszt' tüstént látja, mi az igazság és mi a hamisság.

Nincs is az országban sem panaszos, sem bíró, mert az okularé minden pört kezdetében megítél, meg be is szüntet.

Hát akkurátusan így mondta el nekem ezt a sort a nagyfejű bibic.

Tilinkós Pista.

Rémségesen messze-messze, valahol a Körtvély-erdő alatt, csiri-biri kis kunyhóban lakott Miska bácsi, a falu kondása.

Ütött-kopott kis kunyhója, ruházata azon szerint folt hátán folt. És, bátor 60 disznó makkolt a keze alatt, bizony Miska bácsi csak olyan szegény sorban volt, hogy nagy néha, ha egy kis főtt ételhez jutott.

Már most ekkora szegény gazda mellett a bojtárnak ugyan milyen sorsa lehet? Gondolhatjátok, hogy bizony rossz.

Hát Pista pedigtelen éppen Miska bácsi bojtárja-cselédje volt. Afféle apátlan-anyátlan árva, aki kegyelemkenyéren cseperedett föl s mióta kezét-lábát emelni tudta, csak kimondta róla a falu tanácsa a szentenciát, hogy, azt mondja: a kondás keze alá adassék.

No, ezen szerint nagyszegényen, de csak el lettek volna egymás mellett Miska bácsi meg Pista és a fiúnak szinte gyönyörűsége volt, mikor erdőt-berket bebolyonghatott a kondával, esthajnaltájt meg ropogó tűz mellett leshette a csillagok hullását.

Nini, hanem aztán egy szép napon, hogy delelnének az erdő egyik vágásában, hej! előrobog-ripakodik a sűrüből egy borzalmas nagy medve és - pusztulj világ! - ugyan szétcsapdos a malacok között. Még aztán ha csak egyet-kettőt leöldösött volna, csak hagyján; hanem nekiborzalkodik és kergeti-terelgeti az egész kondát - már aki lábon maradt közülök - be a rengetegbe s mire Miska bácsi meg a Pista gyerek annyit is szólhattak volna, hogy: no, - hej, nyoma sem volt már se medvének, se disznónak.

- Hej! fiam, Pista cselédem, mi volt hát e? - szörnyűködik Miska bácsi.

- Az utolsó ítélet - mondja Pista.

- Hát aztán én most ezzel a három disznóval, akiben egy szikra élet sincs, számoljak a falunak?

- Pedig bizony nincs több, akárhogyan is keresse, apám. De hát nem hibás kend benne.

- Nem hibás? Keresik is azt ilyenkor. Hanem hiszen nem is négyeltetem föl magamat. Inkább majd keresek egy takaros ágat, aztán arra kötöm fel magamat.

- Hej! apám, - mondja Pista - minek mindjárt az akasztás? Mennénk inkább talán a disznók után.

- Hogy én, ebben a rengetegben a disznókat hajkurásszam, meg aztán azzal a rémséges nagy medvével összehajalkodjak? - de már, fiam, azt csakugyan nem teszem.

- De én igen, - mondja Pista - és ha a föld alá nem tűntek, csak a nyomukba akadok.

- És mi lesz addig velem?

- Kend, apám, várjon rám, míg meg nem térek.

- Hát jól van; az Ordas-ban úgy is tudok egy gazdátlan kunyhót. Hát ide húzódok és várlak, míg megkerülsz. Hej! fiam, de ha összetépnek a vadállatok?

- Már aztán azt csak bízza kend én rám.

- Legalább hát vidd magaddal ezt a kampós botot e. Magam faragtam, de még tűzbe meg is edzettem. Meglásd, jó hasznát veszed.

No, megköszöni Pista a botot, egyben el is köszön gazdájától és azzal be az erdőbe, a rengetegbe!

Halad hát Pista, de szinte csak úgy repült, annyira szakmányban szedte a lábait. Amellett pedig ugyan vigyázva nézelődött erre is, arra is, nem látná-e vajjon valahol a disznók csapását. De hát csak sehol semmi.

Már szinte rá is esteledett és még mindig rengeteg erdő körülötte.

Hogy azután egy tisztásra érne, hej! elibe robog egy őz, nyomában meg egy nagy ordas farkas. A szegény kis őzike le is dobbant, mert már nem volt jártányi ereje sem, csak esendően nézett Pistára. Az ordas farkas pedig nagyot üvöltött örömeiben és már tátotta is a száját, hogy no most egyben elharapja az őzike gégéjét és utána aztán meg is falatozza.

- De már ezt csak még sem hagyom! - gondolta Pista és azzal jól megmarkolja a kampós botot és neki a farkasnak. Nem is sokat nézegette pedig, hogy hol puhább, hol keményebb, hanem derekasan szeme közé csapdosott a kampós boldogabb végivel.

Erre a nem várt támadásra elsőbbet meghökölt a farkas, de mikor látta, hogy akármerre ugrik is, a kampósbot csak ugyan a fejét éri, nagyot ordított és uzsárgyá, világnak szaladt.

Hálálkodik az őzike, csak hogy éppen kezét nem csókolt örömeiben és csak felkapaszkodik, megindul, de odaszól ám Pistának:

- Jótét helyébe jót várj, azért mostan csak utánam gyere.

Megyen Pista az őz után, ez meg, amint egy rémségesen nagy odvas fa elé érnének, kopog ám a faderéken.

Erre a kopogásra hirtelen kiugrik a faoduból egy arasznyi emberke és éles hangon így kiáltott:

- Mi dolog ez, szolgálom, hogy álmomból riasztasz elő?

- Uram és parancsolóm, - mondá térdet-fejet hajtva az őz - hát így és így, - azzal elémondja az egész sort.

- Vagy úgy, - mondja a manókirály, mert hát valósággal ő volt - a mán más. No, fiam, gyere hát közelebb.

Közelebb ment Pista, de még a fővegét is lekapta a fejről.

- Emberséges ember vagy, fiam. És mert ilyen bátor védelmezője voltál egyik alattvalómnak, mondd szaporán, mivel jutalmazlak meg?

- Nem jutalomért tettem én azt - pironkodik Pista.

- Tudom én, fiam, ha nem mondd is, meg hát azt is tudom, hogy miben töröd magad. De hát ne busulj, ehol ez a tilinkó e, fúdd meg csak akkurátusan, majd meglátod, hogy kapnak a szaván a disznók.

Azzal pedig adta is már oda a tilinkót Pistának, maga meg felpattant az őzikére és - itt voltam, ott voltam - csak eltávozott-tűnt az esti homályban, akár a csillagok virradatkor.

Nézi-nézegeti a Pista a tilinkót és tüstént látta, hogy valami különös szerszám az, mert még a rajta való szironyozás is merő ezüstből való volt. Egyébként akkora volt, mint a kis újjam la, semmivel se több.

Bízva-bízott Pista a tilinkójában, azért hát nem is tanakodott sokáig, hogy merre is haladjon, hanem megindult vissza, azon az úton, a merre jött.

Mikor azután teméntelen járás-keles után eljutott végre az Ordas-ba, itt is pedigtelen az elhagyatott kunyhóig, csak ott találja ám nagy sóhajtozások, továbbá könyhullatások között Miska bácsit.

- Na, apám, hát megjöttem, - köszön rá Pista.

- Hozott Isten, fiam, - hát a disznók?

- Azok majd csak ezután.

- No-no, hát csak tudsz róluk valamit?

- Azt mindjárt megláti kend.

Azzal elé a Pista a tilinkót és belefű.

Hej, csendül az erdő, de olyat, hogy szinte belesiketültek Miska bácsi is, meg Pista is. A csendülésre pedig zörög a bokor itt is, zörög a bokor ott is, s csak sorjázik ám elő a töméntelen sok disznó. Ezer-e, kétezer-e, biz én nem számláltam össze, hanem annyi szent, hogy nyüzsgött ott egy szempillantás alatt annyi, hogy talán a király falkájában is legföljebb ha kettővel van több.

- Tyühű! - kiáltott Miska bácsi - ez aztán a konda! De most aztán hamar ábdáljunk nekik karámot, nehogy a milyen füttyszóra egybesereglettek, azon módon megint hirtelen szét-rebbsenek.

Hozzá is láttak, hogy hamarosan karámot építsenek. De hát azon vették észre, hogy két álló hétig se ittak, se aludtak, de mindig csak a karámot csinálták, - akkora rémséges nagy férőhely kellett ennek a teméntelen disznónak. Hanem a falu falkáját - mert megkerült ez is - külön csapták ám.

Mindazonáltal semmire sem tudtak menni az iszonytató sok jószággal, végre is nem volt más hátra, mint az, hogy országos vásárt csapjanak a disznókkal.

Úgy is lett; hatnapos vásáron túladtak valamennyi disznón. Gyönyörű jószág volt, kapkodták is szörnyen. Még a Tulipán király kupecei is megáldomásoztak vagy 200 darabot. Pedig hát a Tulipán királynak olyan falkája van kettő, hogy éppen egy regiment katonát csak azért fizet, hogy talpig vasban-fegyverben, de szüntelen mindig ezt a két falka disznót őrizték.

Hogy azután a vásár elmúltával neki látnak Miska bácsi meg Pista a pénzolvasásnak, hát megint nem mennek ám semmire - annyi teméntelen volt ott az ezüst, arany, meg a bankó. Vékával mérték azt, két nap, egy éjszaka. Akkorra lettek készen vele.

- No, fiam, - mondja a végén Miska bácsi - van annyi pénzünk, hogy - teremt' uccse - királyságot kezdhethénk vele. Csakhogy, tudja Isten, nem kívánkozom utánna.

- No, én se - mondja Pista.

- Hanem, hogy agyon ne öljön bennünket az unalom - mondanék egyet.

- Mit aztán?

- Vedd csak elé a tilinkódot, aztán fújj bele egy kicsinyég, hadd jöjjön elé vagy egy falka disznó újfent. Ezt aztán megőrizzük, ezt aztán terelgessük, mert hát - ez a miénk.

Pista se várt újabb biztatást, hanem elékapta a tilinkót, csinyján belefűt és csakhamar elé-tilinkózott egy takaros disznófalkát.

No, ezt aztán őrizték, terelgették is Miska bácsi, meg Pista, és ugyan hazudnék, ha azt mondanám, hogy panaszkodnék is ezótátul egyikük is. De hát ugyan nincs is panaszolkodni valójuk, - csak nincs annál különb hivatal a világon, mint mikor az ember a maga falka disznájának füttyöget, - igaz-e?

A gyémántos szakajtó.

Arra alá, a hajlásnál, ahol a patak vize szinte tóvá szélesül, a bólogató fűzek alatt szokott halászni Istók bá', meg unokája: Simi.

Meghiggyétek, gyerekek, nincs ennél különb mesterség.

Kivált estenden, mikor a hold ezüstköpenyt vetett a vízre, a szellő meg elhozta a rétről a virágok illatát.

Hej! Micsoda fogások is estek egyszer-másszor!

Hogy szinte ketten is alig bírták a kivető hálót, annyira húzta-húzta a töméntelen, benne való hal.

Hanem egy este, amint ott halászgatnának Istók bá' meg Simi s ahogy a ladikjuk fordulna, éppen a Tötösék répaföldjén alul, megszólal Istók bá':

- No, Simi, itten kivetek, mert eddig ugyan még semmiből semmi. Csak srégen tartsd a ladikot!

Azzal aztán veti is az öreg a hálót, hogy szinte zúgott belé.

Majd azután, hogy eleget merült volna a háló, szedi madzagra Istók bá' és csak kifelé húzza.

- Van benn' - mondja s azzal teregeti széjjel.

Hát amint ottan teregeti a hálót, mit gondoltok, ugyan mi kerekedik elő belőle? Mi? Egy sellő.

Az, éppenséggel egy sellő. Takaros szerzet, pedig félig kis leány, félig hal. Hosszú arany haja, nagy piros szeme; a körmei meg, akár a réti fű, azon zöldék.

Elálmélkodik Istók bá' - de szörnyen. Hogy is ne; hiszen ki ne csodálkoznék, ha ilyen fogásra akad?

Elsőbbet hozzá sem igen mert nyúlni. De mikor látta, hogy a fura kis jószág ugyan igyekezne vissza a vízbe, mégis csak elkapta és hamarosan a tarisznyájába is tette.

- Most pedigtelen - mondotta Siminek - forduljunk haza.

Simi se mondatta kétszer, hanem megmarkolta az evezőt és húzta, mint a parancsolat. Ideje is volt, hogy igyekezzenek, mert - ámbátor szellő sem rezdült, meg az ég is tiszta volt - ugyan bodorodott a víz, de még hullámozott is erősen.

Szinte ügyyel-bajjal tudtak csak hazáig vergődni.

Mikor aztán partot érnének, kiszáll legelőbb az öreg és megköti a ladikot. Simi pedig, amint az evezővel kilépne a ladikból, csak megcsúszik, azzal aztán zsupsz! bele a vízbe s úgy eltűnt, mint a pára. Istók bá' szegény, majd hogy utána nem ugrott. Le is oldotta a ladikot, hogy majd utánaevez a fiúnak, de akkor meg hopp! elkapja a víz a ladikot, forgatja-forgatja és hápp! csak benyelte.

- No, oda hát ez is, - sóhajt Istók bá' nagy keserűen - már aztán most mehetek haza, koldusnak.

Ment is szegény öreg, meg sem állt hazáig. Itt a nyomoruságos putriban, ahol annyian várták, fiai, unokái, majd elsírta magát:

- Gyerekek, semmit se fogtam, de a ladik oda van!

- Hát Simi? - kérdezték emezek.

- Az még inkább! Ez az összes, amit mutatóba hoztam; hogy gárgyulnál meg, mert biztos, hogy te hoztad rám a bajt, - szólt Istók bá' és csak lecsapja a tarisznyáját.

Nézik-forgatják a gyerekek a tarisznyát, de majd elhaltak ijedtükben, mikor kiperdült belőle a sellő.

- Vigye el, vigye el! - sikoltoztak.

- De már, ha ennyimben van, biz én nem viszem, hacsak holnap nem a piacra.

- Ezt a csodát?

- Csak ad érte valamit a görög.

- Hát addig mit csináljunk vele? - tudakolta az asszonyok.

- Tegyétek egy csöbör vízbe, oszt földjétek is le, nehogy elillantson - mondta Istók bá'.

Úgy is lett. Csöbörbe tették a sellőt, le is takarták vászonterítővel, aztán vacsorához ültek volna.

Hanem enni nem igen evett senki, mert hát akármilyen akkurátus is volt a hallevés, csak mind egyre azon sírta el magát egyik is, másik is, hogy: szegény Simi!

Még a gyerekek se igen ettek. Ámbátor ezek inkább a különös csöbörbéli hal miatt voltak aggságban. Mit csinál? Eszik-e? Alszik-e? Egyre ezen tusakodtak. Végre is már nem állhatták tovább, de oda lopakodtak a csöbörhöz és fölemelték a terítőt.

- Nini, sír! - mondták.

Bizony, a szegény pára, már mint a sellő, ott kuporgott a csöbör fenekén és ugyan hullottak a könnyei. Hát ki látott már ilyet?

- Vagy talán nem is hal, ha ember? - sajnálkoztak az asszonyok.

- Nem bánom én, ha püspök is, - mondta Istók bá' - azért mégis csak vásárra viszem holnap. Most pedig hagyjátok békén és feküdjetek le! Egy-kettő!

A kemény parancsra nem mert szólni senki is, hanem szaporán lefeküdtek. El is aludtak.

Csak Bözsi, a legkisebb leány nem. Egyre azon gondolkodott, hogy mért sír az a kis lány, hogyha hal? Ha meg nem is hal, hanem kis lány, akkor miért dugták a csöbörbe? Sajnálta szegényt, de nagyon.

Addig-addig töprenkedett Bözsi, míg végtére kapta lelkit, szép halkkal felkelt, odalopózkodott a csöbörhöz és kivette belőle a sellőt. És mikor látta, hogy mindenki aluszik a putriban, kisietett és futott-futott, meg sem állt a vízig. Itt azután szép csöndesen beletette a sellőt a vízbe. Még meg is biztatta:

- No most erigy haza szépen, másszor aztán jobban vigyázz, hogy elkerüld az apó hálóját.

A sellő pedig, amint a vízbe került, nagyot tapsolt vagy hármat, hirtelen lebukott és - volt, nincs - csak eluszkált, akár a csík.

És abban a szempillantásban, ott azon a helyen, ahol a sellő eltűnt, elkezd ám örvényleni a víz. Örvénylik-örvénylik és lám csak kivet egy ladikot a partra.

- Nini, a ladikunk, - mondja örvendezve Bözsi.

De a víz csak tovább örvénylett. Kavarog, forog, csak kiveti a hálót, meg a két evezőt a partra.

- Nini, ez is a miénk - csodálkozik Bözsi.

No örvénylik megint a víz, szinte tájékozik és hamarosan csak eléugrik belőle Simi, de ugyan fürgén, csakhogy éppen egy keveset vizes volt.

Hej! örül a két testvér egymásnak, de a víz még csak most kezdett igazándiban susterogni-morogni. Szerte csaptak a habok és előbucskázik a víz mélyéből egy anyányi nagy sellő, a kezében pedig egy takaros szakajtó. És szép lágy hangon, akár csak dalolna, ezt mondja Bözsinek:

Gyermekemet visszaadtad, -
Mindened' hát visszakaptad;
Ezen felül jó szivedér,
E szakajtó gyémánt a bér.

Azzal aztán odaadja Bözsinek a szakajtót, maga pedig, akár a fejsze, csak elmerül a vízben.

Nézi Bözsi a szakajtót, de alig győzte szemmel, mert a sok gyémánt csak úgy szikrázott, világolt. Dehogyan is tudták Simi meg Bözsi, hogy merő egy drágaság az a szakajtó, csak örültek neki, mert hát fényes volt, ami benne volt.

Mentek is haza, de igen vidáman.

Otthon meg már tűvé tettek Bözsiért is, de meg a sellőért is mindent. Istók bá' kiváltképpen a sellő mián mérgeskedett.

Hanem mikor csak betoppan Bözsi is, meg Simi is, és mikor elbeszélük a sort, hogy mint volt, szinte táncra kerekedett mindenki, akkora volt az öröm.

Istók bá' pedig azon szerint papucsba ugrott és ment a szakajtóval, egyenest a göröghöz.

Ez elébb dohogott, hogy ilyen öreg éjszaka sem hagyják nyugodni, de mikor meglátta a szakajtót, igazabban ami benne volt, nyomban barátságos hangon így szólt:

- Ugyan gyűjjék be hát, Istók bá', aztán beszéljünk okosan!

Hát az okos szóból négy véka ezüst pénz lett. Ennyit adott a görög a gyémántokért, továbbá két font gyertyát és hat horgot. Mert hát ennyiben alkudtak meg és meghigyjétek, Istók bá' is jól járt, de a görög is. Istók bá'-ék egyébiránt hamarosan kiemberkedtek a putriból és takaros házban lakoznak, akinek a fala, ha nem is porcolány, de akkurátus vert vályog, a teteje meg zsupszalma, de a javából. Gazdaságuk nyolc ökörre mén, a halászattal pediglen felhagytak, mert amint Istók bá' mondja:

- Nem jó a sellőkkel osztózni; akkor lássak egyet is, mikor a hátam középit.

Nem is veti a hálót, csak pipálgat, meg kávézik, mert hát ugyan módja benne.

A hó-király.

Hát - gyerekek - hideg volt, fútt a szél, keményre fagyott még az öntött vas is.

A madarak bemenekedtek a városba és a farkasok ott üvöltöztek a falvak alatt. Bunda kellett volna azoknak is - szegényeknek - legalább még egy.

No, hogy ilyen hidegre fordult, hát csak pipált ám faluszerte minden kémény, mert hát erősen tüzeltek a búbos kemencékben.

Csak éppen a faluvégén, Börcsöknél nem füstölt a kémény. Szegény Börcsök ugyan begyújtott volna, de hát nem volt, mivel. Feltüzelték már az ólat, a dúcot, sőt még az ágast is. Már most mitévők legyenek? Ki menne gallyért az erdőbe, mikor az egész erdő-alja merő egy farkas? Mind ott kergetődzött, marakodott a sok dúvad és Isten irgalmazzon annak is, akit ezek előkapnak!

- No, anyjuk, - azt mondja végtére is Börcsök, - mégis csak elindulok én gallyért az erdőbe, mert különben az Isten hidege vesz meg bennünket.

- De hát a sok farkas?

- Hej, ha széttépnek, legalább kevesebb koldusa lesz - eggyel - a falunak; és hátha ki tudok osázkodni olyanformán, hogy meg se látnak? Akkor legalább fa is lesz.

- Már én mégsem eresztem kendet, - siránkozott az asszony. - Mert fa ide, fa oda, ha ott vész kend, mire menjek ezzel a tenger sok gyerekkel?

- Hadd el anyjuk, - fejszét is viszek. Meg aztán jó az Isten.

Már azután ezek szerint indult is Börcsök. Fejsze a kezében, kopott guba a vállán s csak kopogott kifelé a faluból. Hogy a liba-tocsogóhoz érne, különös dolgot lát. A csontra fagyott dágványban csak ott erőlködik egy ütött-kopott talyiga, akit egy kis mokány ló húzott volna, ha bírt volna. Csakhogy a talyiga két kereke ágyig belefagyott a sárba és nincs az a négy ló, aki onnét kihúzná. Hiába is püfölte a kis lovat a talyigás.

Hát - meg kell adnom - ez a talyigás is fura szerzet volt ám. Még gyereknek is kicsi. Hanem a szakálla szinte kilógott a talyigából, olyan hosszú volt. És fehér, mint a színezüst.

A talyigán pedig egyéb sem volt, csak egy ormótlan bőrzsák, de az is bevarrva, keményen.

Nézi egy darabon szegény Börcsök a sort, de csak nem állhatta meg szó nélkül.

- Isten jó nap, - köszön az emberkére, - de elakadt kend!

Hej! rávisít a kis ember, de csak hogy hanyatt nem esett Börcsök, olyan erősen:

- Talán segítenél inkább, he?

- Hej! apám, - mondja megszeppenve Börcsök - csak semmi harag. Segítek én!

Azzal neki esik a talyigának, ott mindjárt a kerekek mellett. S mert csak nem tudta fejszével se kifeszegetni a kőkeményre fagyott sárból - egyet gondol - és csak elcsapja felibe mindegyik kereket.

- Már most félkerékkel szabadulhat kend, - szól a hosszúszakállúhoz - csakhogy azt nem tudom, hogyan.

Mert úgy gondoljátok ám, gyerekek, hogy mindegyik kerék fele a sárba fagyottan ott maradt, s már most a csonka kerekek mindenre inkább valók voltak, csak keréknek nem.

Annyit azonban megtett még Börcsök, hogy emelt egyet a talyigán és a kerekeket úgy fordította, hogy megmaradt részük a földet érje. Így aztán amolyan mondva-csinált szánkó lett a talyigából.

Az apró emberke újfent megsuhintotta ostorát, a mokány ló pedig nagy nehezen vonszolta volna a talyigát, Börcsök ellenben nagyot nevetett:

- Már apám, nem tudom, hová készül, de hó nélkül bajosan szánkózik haza!
- Igazad van, fiam, - azt mondja a csöpp talyigás - nos hát legyen a tied a két félkerék.
- Jutalmul, mert hogy kiszabadítottam kendet?
- Azért, fiam. De nehogy kevésbe vedd, mert, én mondom, megbánnád!

Azzal aztán csak kapja ám a kis ember a bőrzsákot és kibontja-bogozza.

Na, gyerekek, akkor lett még csak, ami eddig nem volt!

Csak elkezd hullani a bőrzsákból a hó.

Elsőbbet vagy két marékra való, majd meg lapát-számra. Végre-végtére annyi, hogy Börcsök alig látott a nagy havazástól. Annyit megsejtett mégis, hogy a talyiga neki iramodott - a hófedte mezőnek és úgy elszáguldott, akár csak a gyorsposta.

- Ha ez sem a hókirály volt, akkor én sem vagyok Börcsök - gondolta Börcsök. Hanem most már lássunk a kerekek után, hogy legalább ezt a kis tüzelőt hazavihessem.

Nagynehezen ki is ásta-véste a kerékdarabokat és igyekezett hazafelé, mert hej a hó csak egyre hullott, mind sűrűbben és sűrűbben.

Nagynehezen hazavergődik Börcsök, bemegy a kunyhóba és csak odaszól az asszonynak:

- No, anyjuk, térültem-fordultam, faragtam-kapartam, oszt' ehin ez a hitvány kerék-darab e.
- No hiszen, azért ugyan odalehetett kend fél napig.
- Hadd el anyjuk, olyan szerzet hagyta rám ezt is, aki ha nem is manó, de bizvást a körösztfia valamelyiknek.

Elmondja azután a sort, hogyan esett és mint. Az asszony meg nézi-nézegeti a kerékdarabokat és nagy mérgesen felcsattan:

- Hiszen tűzrevalónak is annyi, hogy egy fazék vizet alig melegít fel.
- Dejszen, anyjuk, csak hamar tűzre vele, mert akármilyen kevés is, csak ad egy kis meleget.

No, tüzet rak az ember, rakja rá a kerékdarabokat és nézi, hogy micsoda pompásan ropog, amint ég. A sok gyerek meg elő a kuckóból, hogy melegedjenek egy keveset.

Egyszerre csak elkezd zizegni a láng:

- Izibe, ízibe, fazekat, ízibe!
- Mi a? - csodálkoznak Börcsökék.
- Fazekat - azt mondja - mondják a gyerekek. És már tették is oda a fazekat a tűzhöz.

Megint zizeg a láng:

- Izibe, ízibe, vizet bele!
- Nézd csak, nézd, - álmélkodik Börcsökné, - hogy' tudja a módját.

De a gyerekek már töltötték is a vizet a fazékba.

Abban a szent nyomban kukurikú! csak elé suhan a kéményből egy kakas és zsupsz! bele a fazékba. Meg is főtt ott egykettőre.

Hej, mindenkinek tátva maradt a szája, csak Börcsökné kapott észbe, hogy nini, meg is kéne talán koppasztani a kakast.

Amint ott koppasztja-koppasztja, csak elkezdenek susogni a lángok:

- A lábast, a lábast!

Majd meg:

- A nyársat, a nyársat!

És ropogtak-morogtak:

- Csorog a csatorna, bort csorgat a csatorna!

Tyhű, Börcsökék azt sem tudták, hova kapjanak hirtelenében. A lábasban, amit a tűzhöz tettek, akkora kolbász kerekedett elő, mint a harangkötél, - a nyársban, csak hogy forgatni kellett éppen, már ott pironkodott egy ugyan takaros malac, - közben meg a legkisebb gyerek újságolta, hogy két kád már teli borral, de a csatorna még egyre ontja!

És ha azt hiszitek, hogy ezenközben lohadt a tűz, hej, csalódtok ám, - mert éppen az volt benne a különös, hogy - bátor senki sem rakott rá egy darabot is - mégis csak vígan égett.

Égett-égett öreg estig és mert a lángok hol ezt, hol meg azt követelték, hát lassanként minden, a házban volt edény teli lett hússal, lisztel, mivel, de csak a pincében való taposó kád is szinte színültig zsírral.

Végre már nem volt se lábas, se tányér, amit oda tehettek volna a tűzhöz. De mert a lángok még egyre zizegtek, azt mondja Börcsök:

- Uram Isten! ne követeljetek már! Ihol a csizmám.

Azzal odateszi a csizmáit a tűz mellé.

Hej! felcsapnak a lángok, valóságos szikraesőt hullajtanak a csizmába, azzal - volt, nincs - vége a tűznek.

No, hogy nagynehezen gyufát ránt Börcsök, látja, hogy a csizmája se üres, de telis-tele jóféle ezüst pénzzel, de színig. Hajnalra olvasta meg; éppen kitellett belőle a legszebb tagbirtok, meg 8 ökör ára.

Hej, mikor híre futamodott másnap a faluban, hogy mely csoda-szerencse érte Börcsökéket, meg hogy kamra, padlás, pince teli minden jóval - csak kifut fele falu a libatocsogóhoz, hogy hátha találnának még vagy egy darabot abból a csodakerékből.

Hanem hiába túrták-lapátolták a havat, mert csak nem találtak kerékdarabra.

Így hát, mit volt mit tenni, nyomban összeült a kupaktanács és maga a bíró ajánlta fel hivatalát Börcsöknek.

Máig is bíró Börcsök, a kamrája se üres azóta.

Matyó, az ezüsthajú.

Innét-onnét száz esztendeje már, hogy meghalt az az öreg ember, aki ezt a históriát kicsi gyerekek korában hallotta. De azért csak hallgassátok meg ti is.

Hej, mert rémséges nehéz idők jártak akkoriban, mikor még a havak is derékig értek, a szelek pedig erdőket döntöttek. Még a nádi verebek is csak féllábon billegtek idebb-odébb, mivel-hogy féllábuk lefagyott szegényeknek az irtó hidegben.

Hát ebben a túlon-túl szörnyű nagy télben csak szerteszáguldanak ám a Vaskirály harsonásai és csak fújják minden falu alatt, hogy: Ha-halli hó!

No, aki csak kezét-lábát bírta, mind elészállingózott a búbos mellől s csak topogtak a hír-mondó körül, hogy háború-e, vagy pénzosztás?

Hanem a harsonás, már aki a rézkürtöt fútta, nem sokáig habozott a szóval, hanem ugyan pergő nyelvvvel elősorolta, hogy:

- Körém álljanak kendtek, oszt egy se köhögjön, se az orrát ne fújja, hanem ide hallgassanak! Fölséges urunk, királyunk ezen szerint parancsba adja, hogy se keljen, se feküdjék senki, hanem azon eméssze magát, hogy hol kapna olyan füvet vagy írt, akitől a kisebbik király-kisasszony látása megtérülne.

- Ne-né! - mondották körben - hát megvakult?

- Meg nem éppen, de virágvasárnap óta alighogy egy kicsit lát, azt is csak úgy, hogy száz gyertya előtte, száz meg mögötte.

- Uram irgalmaz, - szörnyedt el a nép - ennyi gyertya! Oszt' nappal is?

- Nappal ennyi, esthajnalkor kétennyi, éjjel meg négyennyi. És ugyan alig talál papucsába ekkora fényesség mellett is, olyan ritkán lát szegényke.

- Jahaj! mi hát a vakság, ha e sem? - sopánkodott öreg-apró.

- Már az aztán nem az én hivatalom, hogy erről prézsmítáljak itt kendteknek, hanem úgy nézzenek orvosság után, hogy a jó doktor aztán akár négy lovon jöhet a pénzért, mert a király kincstárnoka vékával várja ám!

Azzal el a trombitás, a népek meg bizony még a déli harangszót is elengedték a fülük mellett. Nem is csoda, mert ki ebédelne ilyen időben, mikor ennyi minden eset mellett ott a kincstárnok a vékával!

Petákné pakolt is már, hogy - azt mondja - ámbátor öregek a lábai, de csak tán elbírják a székvárosig. És vitte a jóféle titkos kenőcsséget egy vadonúj mázos fazékban. Fele falu ott nevette, mert hiszen nyilván nem volt a kenőcs semmiről való, különben hogy lett volna annyira vak Petákné maga is.

De azért akár mint nevettek is, csak gondolkodóba estek mindenkinek és hej, lomoltak faluszerte a padláson, a kamrában, hogy hol is lenne egy kis írni való szárított fű, egyéb holmi?

Már most azután nem is csoda, ha a faluvégen Szegény Ütő Mártonnénál ugyan kotoztak-motoztak.

Vagy, hogy mit mondok, dehogy is motoztak. A földig szegény özvegyasszony nagy betegen ott sóhajtozott a sarokban, a szalmán, egyetlen fia meg, a szösze Matyó csak emésztette magát a nagy bánatában. Hozzájuk is eljött a hír a vakságos királykisasszonyról, meg az egyebekről. De a beteg csak felsírt.

- Istenem, mi az a kis vakság akkora módban? De én, az én halálos nyavalyámmal! Ki keres nekem írt?

- Hásze keresek én, édes anyám, - mondja Matyó - de mikor faluszerre se tud senki semmit!

- Úgy, úgy, én szegény ezüstfejű fiam, - mondja a beteg - ki is adna nekünk, elesetteknek?

- Hanem mondok én egyet, édes szülém!

- Mit ugyan, kicsi fiam?

- Hát nem lesem én itt hiába a nincset, hanem neki indulok és keresek szert a kend bajára, ott, ahol lelek.

- Elmennél hát, hogy magamra hagyj te is?

- Nem megyek én messzi úgy se, legfeljebb ha az erdőn túl, ott széjjel nézek egy kicsit; - csak tudnak tán arrafelé valami szert anyám bajára. Ha kapok, hozom, ha meg nem, úgy is megtérek.

- Erigy hát fiam, mert látom, úgy se vagy marasztalható. Majd csak gondot visel reám a szomszédasszony addig, míg te odajársz. Gyere hát közelébb, hadd áldjalak meg.

Azzal megáldja Matyót, ez meg ugyan sebtén megindult. Be, egyenest az erdőbe.

Megyen hát Matyó, de csak úgy ropogott a hó a lába alatt. De hát akárhogy is sietett, csak ott érte az öreg este, meg az éjjel is az erdőn, akkora volt ez a rengeteg.

Sudár fa erre, sudár fa arra, kegyetlen sötétség mindenfelé, már most mit tegyen Matyó?

Valljuk meg az igazat, szepegett is egy keveset, mert hát nem tréfádolog ám ilyen zord időben erdőben bolyongani, meg aztán kenyere sem igen volt már a tarisznyában.

Már éppen azon tűnődött, hogy valami odvas fát keres, ahol meghúzza magát, mikor hirtelen elibe csörtet egy torzonborz ember. Hej, volt ez az ember másfélöles, ha kétöles nem; de hogy óriásnak is derék, annyi bizonyos. Hát még mikor rákiáltott Matyóra:

- Mit keressz te itt, az én erdőmben, te emberizink?

Megrettent Matyó a hatalmas ember láttára és majd hogy sírva nem fakadt. De azért erős-ködött, hogy nem rosszban jár.

- És ha még olyan emberséges szándékkal vagy is, hogy mersz feltett süveggel beszélni velem, a viharnyűvővel?

Hej, lekapja menten Matyó a süvegét, - mert azt hitte, no vége van!

Hanem, amint lekapta süvegét, csak nagyot kurjant az óriás:

- Az ezüsthajú! az ezüsthajú!

Matyó hirtelen hátrapillantott, mert szentül azt hitte, hogy valaki másnak szól ez a kiáltás, - de csak annyit látott, hogy erősen világos van körülé, akárcsak a hold kelt volna fel és mégsem volt fent a hold. Azt persze nem tudta, hogy a haja világít és azt sem, hogy az anyja áldása fogott rajta.

Az óriás pedig hirtelen féltérdre ereszkedett.

- Uram és parancsolóm, - mondta, de igen megjuhozva - ne haragudj szegény szolgádra, aki nem ismert meg, pedig kerek száz esztendeje, hogy itt les-vár. Hanem inkább azt mondd, a szelek szárnyán röpítselek, vagy a vihart fogjam paripának hintód elé?

- No csak, no, - gondolta Matyó - e mán csak a parádéskocsis! Hát, - mondotta fennszóval - nem bánom, ha viharral is, csak minél előbb kijussak ebből a vadonból.

Gondolhatjátok gyerekek, hogy az óriás sem várt sok biztatást, hanem olyat fütytyentett, mint a gőzkocsi sípja.

Erre aztán iszonyú robajjal elékerekedik egy takaros hintó, előtte nyolc csikó, de mind szárnyas. Az óriás betessékeli Matyót a hintóba, súg valamit a lovak fülébe, azzal aztán - hol maradtál világ? - csak elrobog a hintó, akár csak a fürgeteg.

Matyó alig hogy észbe kapott volna, már megállottak a Vaskirály székvárosa előtt.

Kiszáll Matyó, megyen be a városba.

Na, már a kapuban való estrázsák is ott facsargatták a keszkenőjüket s csak telesírták a másik rendet. A városban meg, akár az árvíz, alig láttak a merő sírásban megvakult népek. A királyi palotában, no, ott meg fele csatlós egyebet sem tett, csak a többi locsolgatta-élesztgette, akik a sok kesergésben már elhaltak-ájultak.

- No, - azt mondja Matyó - ez hát csak a világ gyásza, de azért csak belül is hadd lássuk a palotát.

Bent, szeretteim, már mint a palotában, akárcsak a ravatalos háznál, fekete volt még a fehér is. Nem szólt, nem beszélt itt senki, csak sóhajtott, csak sáppadozott és szinte szemfedő alá kíváncsozott, még a nyársra való malac is. De mert a sok sáppadt képű mind az emeletre igyekezett, hát Matyó is utánuk sorjázott.

Itt, az emeleten, a legkülönb szobában, öt ajtón, hét függönyön által lehetett bejutni a királykisasszony elé. Regiment doktor körülötte, égő viaszgyertya az egész szoba, s csak tapogat köröskörül a királykisasszony, annyira nem látott szegényke egy fillér árút is.

És a sok nép ott sír, ott tanácsol, javal, pöröl, osztozik, a csatlósok meg alig tudták illő távolban tartani a tenger sokadalmat. Matyó meg csak ámul, álmélkodik, de annyira nagyon, hogy megest elfeledi a fején a süveget.

Végre is egy alabárdos nekirapakodik és leüti fejéről a süveget, - de még pattogott is:

- Mordizom adta, még annyi tisztességet se tudsz, he?

No, de csak felkiált a királykisasszony:

- Ki az az ezüsthajú? - és csak reámutat Matyóra.

- Lát, uram Isten, lát! - zúgtak a népek.

A királykisasszony pedig egyenest odalépett Matyóhoz és kezét nyújtotta neki.

- Az orvosa, az orvosa! - zúgtak a népek.

- A vőlegényem! - mondta a királykisasszony.

Matyó pedig nemcsak hogy kezét csókolt a szépséges királykisasszonynak, de azon szerint meg is csókolta.

Közben pedig csak jött ám elé, de sietve a Vaskirály is és mikor látta, mi és hogyan, azon szerint írásba tette:

- Ma legyen a lakzi, a fele királyság pedig akkurátusan az övék legyen.

És miközben szóltak volna a lakodalmi sípok, csak felkerekedik ám Matyó és a legkülönb négy lovon robog haza, szegény beteg anyjáért, hogy eléhozná, ha párnákon is.

Dehogyan is kellett annak párna. Mikor megtudta, hogy miről van szó, csak felpattant a szalmavacokról és összecsapta a kezét:

- Teremtő szent atyám és fél párnatokom fosztatlan még!

- Annyi baj legyen, édes szülém, - mondja Matyó - csak ülünk fel ízibe, hogy a lakodalmi kalácsból ehessünk.

- Igazad van, fiam, meg aztán legalább mosogatni is segíték.

Így is fordult, azután pedig nem is cseppent, hanem csordult.

Az üvegszemű királykisasszony.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember, Többsincs, meg egy szegény asszony, Többsincsné. Rossz idő járt: Többsincsnéknél egyszer csak elhullott minden aprómarha. El az, egy lábig, mind, pedig kevés volt amúgy is.

Gondolhatjátok, hogy mekkora bánatba estek most már Többsincsek. Hiszen nem is bolondjában hívták őket ezen a néven, hanem csak azért, mert még egér sem akadt a házuk körül, olyannyira szörnyen szegények voltak.

- No, - azt mondja Többsincs - most már akár elmehetek kéregetni, mert máskülönben ugyan nem eszünk.

Többsincsné is ugyancsak sópáncodott szegény.

Hogy ott sírnának-sírdogálnának, csak elépattan ám a kuczkóból egyetlen fiók, a Ferkó és sebtiben megszólal:

- Édes szülém, minek már az a nagy siralom? Majd kenyér után látok én.

- Nézd el már, nézd, - csodálkoznak Többsincsek - hogy veti a kezét-lábát! Hiszen a fejszét se bírod még, te!

- Ha azt nem is, de a kezem-lábam annál jobban.

No, azzal hát csak elindul ám Ferkó, búcsúzik szüleitől, testvéreitől, hogy szinte alig szakadt vége az Isten megáldjon-nak.

Hogy kikanyarodik a faluból, az országúton befelé az erdőbe, jó darab gyaloglás után keresztúthoz ér.

Megáll egy csöppet, hogy merre is tartson hát, és imhol hangot hall:

Erre, fiam, erre!
Minden jóval várlak;
Pecsenyével, borocskával
Szívesen kinállak.

Ezt pedig egy piros-pozsgás, fura süvegű emberke dudorászta az egyik úton. Ahogy Ferkó oda néz, bizony minden jóval roskadásig rakott asztalt lát az emberke előtt.

- No, ebből még az enyéimnek is jutna, - gondolja Ferkó s már indult is az emberke felé.

De ebben a szempillantásban keservesen felsír valaki a másik úton:

Jaj a kezem, lábam!
Százszor is jaj nékem!
Könyörülj hát, édes fiam,
Mert különben végem!

Ezt már aztán egy nagyon törődött, töpörödött anyóka sírdogálta, aki ott kuporgott a havon-fagon és látszott rajta, hogy inkább holt már szegény feje, semmint eleven.

Amint látta Ferkó, hogy a szegény anyóka csakugyan bajban van, egyszeribe hátat fordított a terített asztalnak és az anyókához ugrott.

- No, lelkem, asszonynéném, - biztatta - hát annyira oda van kigyelmed? Álljon föl legalább!

- Ha tudnék, fiam, de nem tudok ám.

- Várjon hát, egyben segítek én, - mondja Ferkó, s mindjárt fel is emelte, sőt a hátára is vette.

És mert a szegény anyóka hálálkodott is, Ferkó annál inkább nekibuzdult:

- Már most azt mondja meg, hová vigyem, anyóka lelkem, mert itt csak nem maradhat.

- Hej! fiam, messzi lakom én ide. Túl még az erdőn is!

- Sebaj! Ha elfáradok, majd megállunk, pihenünk - mondja Ferkó s avval neki is indult.

Megy, megy, mendegél. Előbb ugyan alig bírta az anyókát, de minél tovább vitte, annál kevésbbé érezte nehéznek. Végre már úgy bandukolt, mintha egy szál lúdtoll lett volna a nyaka között, nem is az öreg asszony.

Öreg éjfélre kiértek az erdőből.

Ott, ahol a holdfényben szinte ezüstnek látszott még a rög is, meg a mezők, földek, minden, megszólal az anyóka:

- No, fiam, itt már letehetsz, mert most már haza bírok menni magam is.

Leteszi Ferkó az anyókát. Az anyóka egy kis arany szelencét ad neki.

- Nézd fiam, hogy útközben kiverte a homlokodat a veríték, hát én ezt a verítéket összegyűjtöttem. Ime, most neked adom, és most mehetsz, míg a Napvárosba nem érsz, ott meggyógyítod a királyleány szemét. Bizony, bizony megérdemled, mert te a terített asztal helyett hozzám állottál és segítettél rajtam.

Azzal az anyóka hirtelen dobbantott egyet, mire, hipp-hopp! elékerekedik egy gyönyörű üveges hintó. Beszáll az anyóka, tapsol vagy hármat, a nyolc pillangó meg, akik a hintó elibe voltak fogva, úgy elrepültek vele, akárcsak a szellő szárnyán szálló felhő.

- Ajnye! - csodálkozik Ferkó - micsoda takaros hintaja van és mégis mekkora darab úton cipeltette magát velem.

De nem volt idő a csodálkozásra, mert az arany szelence ugyancsak ott volt a kezében, így hát Ferkó csak éppen egy odvas fát keresett, ahol reggelig meghúzhassa magát.

Talált is hamarosan egy igen alkalmatosat, oda bújt hát és tüzet rakván az odú előtt, csak melengeti a kezét.

No, közben azután lódobogást hall ám és csak elécsörtet az erdőből két takaros vitéz. Egyenest a tűznek tartottak, hamarosan le is szálltak a lóról és odakuporodtak a tűz mellé.

- No, öcsém, - kezdi az egyik - hát te kinek a nyáját őrzöd itt egymagadban?

- Dehogy őrzök én, uram, - mondja Ferkó - nem vagyok én idevaló.

- Nem? - csodálkozik a két vitéz. - Hát talán bizony utas volnál?

- Az én, a szegényebb fajtából.

- Azt látom, - mondja megint az egyik vitéz. - Hanem hát hova is igyekezel, abban a foltos ködmönben?

- A Napvárosba mennék, ha ugyan tudnám, hogy merre is keressem.

- A Napvárosba?

- Oda én, legalább úgy mondták, hogy ott akadna valami gyógyítani való királykisasszony.

- Hogy mondod, - ugrott föl hirtelen a két vitéz - te a Napvárosba készülsz és doktor vagy?

- Hát, hogy doktor volnék, azt éppenséggel nem állíthatom, - mondja Ferkó, de hogy tudok valamit, a királykisasszony szemére való szert, az bizonyos.

- Megállj csak, öcsém, - szól az egyik vitéz, de ugyan kemény hangon ám, - tréfálsz-é, avagy komolyan beszélsz?

- Én? A legkomolyabban, - mondja Ferkó.

- Mert úgy tudd meg, hogy egyébert sem járunk álló három hete, mint azért, hogy találjunk valaki olyat az országban, aki a fölséges királykisasszonyka szemét meg tudná gyógyítani.

- Kigyelmetek hát onnét valók? - csodálkozik Ferkó. - Különben ott a nap a sisakjukon.

- Egészen jól mondod, öcsém, - mondja a másik vitéz. - Mi éppen a Napvárosból valók vagyunk, még pedig egyenest a királykisasszony háromszáz csatlósa közül. Gondolhatod hát, hogy nem bolondjában járjuk ilyen pogány időben az országot.

- Elhiszem, hogyne hinném, - bizonykodott Ferkó, aki már szinte félni is kezdett a sok faggatásra.

- No már most, - kezdi megint a másik vitéz - te itt azt mondod, hogy tudsz biztos szert, olyat, akitől a királykisasszony üvegszeme megint olyan jó lenne, mint volt ezelőtt két évvel?

- És azt hiszed, - tódítja a másik vitéz - hogy ezzel mi beérjük? Csalódsz! Mert most nyeregbe kapunk és meg sem állunk veled a Napvárosig, és ott is egyenest a királykisasszony elé állítunk. Ott aztán vagy meggyógyítod, vagy nem marad a fejed a nyakadon.

Hej! megszeppent most már szegény Ferkó! Nagyon megbánta, hogy annyira elvetette a sulykot. Hanem a két vitézzel ugyan hiába alkudozott. Hamarosan lóra pattantak, az egyik maga mellé ültette Ferkót.

Kemény lovaglás után déltájt várost értek.

A város kapuján aranyból vert nap. Még a vak is láthatta, hogy a Napváros az. Az utcákon tengernyi szomorú ember. Mind csak suttogott, hangosan dehogy beszélt volna egy is. És még az ölbeli gyerekek is fekete pápaszem volt az orrán. Mert fejvesztés alatt úgy rendelte a király, akinek a leánya két év óta egy fikarcnyit se lát, úgy megüvegesedett a két szeme.

A két vitéz is, amint befordultak Ferkóval a kapun, illendőség okáért tüstént fekete pápaszemet tett föl és ugyan szólogatta a sok népet:

- Félre az útból! Doktort hozunk!

A palota elé jutottak. Ott minden ablakon vastábla volt, s belül merő vak sötétség. A palota kapujában állott a palota-őrség.

Mikor leszállt a két vitéz és jelenti az őrség parancsnokának, hogy doktort hoztak, nosza, belefű a kürtös trombitájába. Az őrség nyomban körülfogta Ferkót és tüstént vitték-vezették sötét lépcsőkön, folyosókon által egyenest a királykisasszony belső termeibe.

Hogy addig mennyit csetlett-botlott a sok csatlós, meg velük együtt Ferkó, az csak hagyján. De ott már jóformán négykézláb haladhattak csak, a verem - verem, de ott még a falak is szurkozva voltak s ablak nem is volt a szobán, mert hát úgy sem látott szegény királykisasszony.

Nem is beszélt hangosan senki és az őrség parancsnoka is csak úgy sűgva merte kimondani, hogy doktort hozott.

No, erre karonfogták Ferkót és egyenest a királykisasszony elé vezették, aki szegény ott ült a terem közepén egy kárbunkulus trónuson, de bizony azt se tudta, nappal van-e, vagy éjjél.

- Legkegyelmesebb királykisasszonyunk, - szóltak hozzá - orvost hoztunk.
- Minek hoztátok? Úgy se segít rajtam.
- Már miért ne segítenék, - mondja Ferkó nagy magabíztában a sötétben.
- Úgy? Hát te tudsz valami szert?
- Itt volna nálam, fölséges királykisasszony, - mondja Ferkó - de nem tudom elé se venni, olyan pogány sötét van itt.
- Sötét? - csodálkozik a királyleány. - Gyujtsatok hát világot!
- Ebben a pillanatban! - kiált az őrség parancsnoka, és már végig is rántotta a csizmáján a gyujtót.

No, ennek a világánál aztán Ferkó hamar elékapja a szelencét, kinyitja, megkeni vele a királyleány két szemét és csak lesi, hogy mikor csapja le a két vitéz az ő fejét.

De ime, csak felkiált a királykisasszony:

- Vigyázz, te, a körmödre ég a gyujtó.

A két kivont kardú vitéz meg így szólt:

- No, szerencséd, különben már a lábadnál volna a fejed.

Hamarosan kivilágították az egész palotát. A király pedig, mikor meghallotta, hogy egyetlen, gyönyörűséges leánya megint lát, meghúzatott minden harangot. A pattantyúsok meg estig egyebet se tettek, mint egyik öreg ágyút a másik után sütögették el, hadd hallja meg a siket is, hogy milyen nagy sor történt.

Közben pedig a királykisasszony fölséges apja elé járult, kezén vezetve Ferkót.

Mondjam, ne mondjam tovább? Bizony este felé már lakzira hívták a feleországot, de Ferkó egész háza népét is.

Ferkó tartotta a lakzit a szépséges királykisasszonnyal.

A sok nép meg, azon való örömében, hogy végre-valahára letehetik a fekete pápaszemet, se nem evett, sem nem ivott, se nem aludt, hanem két álló hétig mindig csak a frisset ropta-rakta.

A szegény ember husvétja.

Bizony, gyerekek, nagyon szegény ember volt az a Foltos Ambrus, akiről szóm esik. Mert az még csak hagyján, hogy merő foltból volt egyetlen gúnyája, de még azt a kócmadzagot is úgy kérte kölcsön, amivel a derekán körülkötözte ködmönét. Az a rozoga kunyhó meg, amelyikben a faluvégén meghúzta magát, inkább ól volt, semmint ház.

Foltos Ambrus hát itten tanyázott és egyéb híján fát vágott, csak hogy egy falat kenyérhez jusson.

Közelgett a husvét.

- Istenem, teremtőm! - sóhajgat Foltos Ambrus - álló egy esztendeje már, hogy utoljára volt hús a számban. Megyek is, hogy ünnepre legyen szegény feleségemnek, szegény gyermekeimnek.

Neki is készül Foltos Ambrus: szorít egyet a derekán való kócmadzagon és ugyancsak siet kifelé a faluból.

- Megyek az erdőbe, - gondolta - ott talán fogok egy nyulat, vagy valami szárnyas jószágot.

No, neki az erdőnek, ott is a legsűrűbbjének.

Hogy jól befelé tartott már szegény Foltos Ambrus a sűrűségbe: kezdett nézdegélni innen is, túl is, hogy hol is hát a nyúl vagy valami szárnyas jószág. Nem látott egyebet, csak fát, meg fát.

És ahogyan ott topog-forog szegény feje a rengetegben, csak ráesteledik ám, de erősen. Most már ment volna hazafelé is, de sehogyse talált ki az erdőből.

- Hajaj! - sóhajtozott - most már aztán majd engem néznek ám pecsenyének a farkasok!

Farkast ugyan nem látott, de egy tisztáson, hogy oda érne, annál különösebbet látott.

Egy hatalmas tölgyfa tövében ült egy roppant öreg asszony. Tán már háromszáz esztendő is volt. Akkora volt az orra, mint egy trombita. A szeme meg zöld fényben világított. E körül az öreg asszony körül ugrált három öklömnyi emberke. Kezükből egy-egy fűzfavessző és ugyan csak csapkodták. Az öreg asszony szörnyűeket visított. A kis manók pedig széles jó kedvükben még énekeltek is:

Haragszik a nagyanyó,
Nem tetszik a suhogó.
Búna már az ürgelyukba,
Kivált hogyha odajutna.
Hanem most még nem lehet,
Csak ha majd az édes anyánk
Ezüst köpenyt terít reánk
S elűzi a felleget.

Így a manók. Közbe meg, csihi-puhi, ütötték, verték az öreg szerzetet, ahogy csak bírták.

Egyszer az egyik éppen oda talált suhintani az öreg anyó orrára.

No, gyerekek, olyat csendült az orra, akár csak az öreg harang. De még az erdő is szinte megzendült bele. Egy pillanatra sötét lett, mintha szurok ömlött volna az erdőre, de aztán lassanként kisütött a hold.

A holdvilágnál látja ám Foltos Ambrus, hogy az öreg anyó helyén egy szépséges tündér ül, szín-ezüst trónuson, a manók pedig ott hajlonganak előtte. Mindegyiknek a kezében egy-egy liliom, a liliom kelyhe csordultig harmattal. És újra dalba kezdett a három manó:

Szépséges virágszál,
Aki most kiszálltál
Holdsugár-hintóból;
Hű néped itt hódol.
Liliom kelyhével,
Friss harmat gyöngyével
Trónod előtt bókol.

Azután odajárultak a tündér elé és a liliom kelyhéből harmatot öntöztek ezüst köntösére.

A tündér pedig egy színarany pálcikát vett elő és ráütött a liliomokra és így szólt az első manóhoz:

- Kedves hívem, Pörge! Hódolatod köszönöm. Ím, a kezedben a jutalmad: a piros tojás.

És csakugyan, a manó kezében hirtelen rubint-piros tojássá vált a liliomkehely s a manó örvendezve olvasta a tojás héján: Jóság.

- Kedves hívem, Fürge! - szólt most a tündér a második manóhoz. - Hódolatod kedves nekem. Kezedben ím a jutalmad.

Azon szerint piros tojás lett az a liliom is és a kis manó vígan olvasta róla: Békesség.

- Kedves hívem, Röpke! - mondja a harmadik manónak a tündér. - Hódolatod jutalmául kezedben van neked is a piros tojás.

Amint hogy úgy is volt s a kis manó hangosan olvasta róla: Boldogság.

No, hálálkodik a három kis manó és olyan táncra kerekedtek, hogy egész forgószelet támadt belőle.

A tündér pedig csak megszólal:

- És te, szegény ember, mire vársz ott?

Hej, megretten Foltos Ambrus, hogy most mi lesz, aztán de csak előhúzódott mégis és lekapta a süvegét.

- Csókolom az aranyos kezét, szépséges tündér, nem járok én semmi rosszban, csak egy kis húsfélét keresnék az asszonynak, meg a gyerekeknek.

- Tartsd közelébb a süvegéd!

Odatartja Foltos Ambrus a süvegét, a tündér pedig rásuhint vesszőjével.

Nézi Ambrus a süveget, de csak nem lát azon semmit. Hanem a manók annál jobban kiabáltak:

- Köszönd meg, köszönd meg! Bőség a süvegéd!

Megköszöni Foltos Ambrus igen szépen, pedig azt se tudta, mit is köszön. A tündér pedig így szólt a három manóhoz:

- Most pedig vezessétek szaporán haza!

A három manó se várt több biztatást. Közre kapták Foltost, és erdő-bokor, de úgy elszáguldottak vele, hogy Foltos Ambrus egyszer csak a rozoga kunyhó előtt kapott észbe. A manók sehol, de ő bizony otthon volt.

Álmélkodik egy darabig szegény feje, de azért csak benyit a kunyhóba, ahol nagy sötétben csak ott leste-várta az asszony is, meg a gyerekek is.

- No, mit hozott kend, apjok? - kérde az asszony.

- Ezt ni, - mondja Foltos és odavágja süvegét a földhöz. - Még csak kenyerem sincs!

Hanem abban a nyomban, ahogy ezt kimondja, csak fellobog ám a tűzhelyen a parázs, a mécses is kigyullad és lesz olyan világos meg meleg a kunyhóban, amilyen még soha.

Csodálkoznak Foltos Ambrusék, de még csak most jött a java.

A kunyhó csak tágul, csak tágul és nemsokára hatalmas ház lett belőle. A falakra edények kerültek, az asztalra terítő. A tűzhelyen a sok lábas, tepsi, nyárs, mi-egymás, tele rakva jóféle pecsenyével és egyébbel. Még a kémény is tele volt sonkával, kolbásszal.

- Káprázat ez, vagy mi? - álmélkodik Foltos Ambrus.

E közben nagy zörögve szekér áll meg a ház előtt és csak legörgetnek róla egy takaros hordó bort. De nem csak le, hanem be egyenest a pincébe, csak éppen csapra kellett ütni.

Néznek Foltos Ambrusék erre is, arra is, meg egymásra is. Hát, uram fia, akkor látják, hogy ugyancsak takaros gúnya van még a legkisebb gyermekükön is.

- Álmodunk mi, - mondja Foltos Ambrusné és megtapogatja selyem viganóját.

De megint csak nyílik az ajtó és benyit hozzájuk a főbiró.

- Adjon Isten, szomszéd, - mondja roppant nyájasan.

- Hozta Isten nálunk! - álmélkodik Foltos. - Milyen ritka tisztesség éri szegény hajlékunkat!

- Hagyja el, szomszéd, - mondja a főbiró - bajban jöttem.

- Bajban, én hozzám? Bizony talán tréfál, főbiró uram?

- Nem én, szomszéd! Mi túrés-tagadás, egy kis pénzre volna szükségem.

- Pé-énzre?

- Vagy ezer forintra, ha megemberelne. Ökröt vennék, vagy három-négy párt és nincs elegendő költségem.

- Ezer forint! Mondja, főbiró uram, hát honnét vegyek én ennyi tenger pénzt?

- Hát nincs? Hát kinek volna, ha kigyelmednek sem?

- Nekem? Mikor volt nekem? - mondja Foltos Ambrus, és ugyancsak forgatja kifelé minden zsebét.

És lám, a belső zsebében egy nagy piros bugyillárist talál. Ahogy kinyitja, hát szinte elszédült, annyi volt ott a nagy bankó.

- Lássá, szomszéd, - mondja a főbiró - csak tréfás ember kigyelmed.

- De hát mondja igazán, főbiró uram, ilyen nagy módban vagyok én csakugyan?

- Ilyenben bizony! Messze környéken kigyelmedé a legkülönb birtok, meg a legszebb nyolc pár ökr.

- Enyém?

- Bizony nem is másé. Hiszen négy belső cseléddel gazdálkodik kend, aratója is a fele falu, mert mindnek dolgot ad.

- Én, de én? főbiró uram!

- Hiszen nem irígységből mondom, de holnap már én tisztelem kigyelmedet főbirónak. Már ezt így akarja a falu is.

- Hallod, anyjuk? De most már teríts ám csakugyan. Kigyelmed pedig, főbiró uram, itt van, fogja, de nem is egy, hanem kétezer pengő.

- Megköszönöm igen szépen, szomszéd. Haj! de jó annak, aki adhat, akinek bővében vagyon.

- Hát magam se tudom, hogyan, miképp, de ekkora módban csak nem nézek már egyezer forintra, - nyomta meg a szót Foltos Ambrus.

Nem is kellett ettől fogva. A mód annyira fölvetette Foltosékat, hogy akár vicispánságba ülhetnének.

Szerencsére azonban az asszony mindig felsóhajt:

- Meglátod, ember, az lesz a vége ennek a pünkösdi királyságnak, hogy egyszer csak föl-ébredünk.

- Bizony, anyjuk, én is attól félek. Azért hát csak csínján a nagy ranggal.

Csínján is éltek, amellet pedig telkes gazda lett még a hetesük is. Az is, akitől ezt a mesét hallottam.

Az arany kakas.

Bizony, gyerekek, nagyon régen történt ez a história. De azért csak hallgassátok meg, mert bizony mondom, nem hallotok ilyet mindennap.

Akkortájt történt pedig, mikor országos csapásnak elkezdett az apró marha hullani. Hullott-hullott, fia se maradt.

Nagy szomorúságba estek mindenek, de legkivált a szegény Kovácsné, a falu legszegényebb özvegyasszonya. Már most hová forduljon, mitevő legyen, hogy így minden vagyonkája, az a hat pár csirke odavan.

Sír-sír szegény Kovácsné, de csak, hogy csupa keserűség volt azt még hallgatni is. A gyerekek, már mint öt lánya, egy fia meg versenyt vele.

Végtére is eléáll Peti, a fiú és mondja:

- No, édes szülém, egy órát se búslakodjék kegyelmed tovább. Azon szerint indulok, de addig vissza sem is jövök, míg hat pár csirke nem lesz az iszákomban.

- Isten segítsen, édes fiam. Csak aztán becsülettel szerezd, - azt mondja az anyja.

- Nem is máshogyan, - feleli Peti.

Azzal aztán szép sorjában elköszön öt hugától, de még a szomszédságtól is és megyen ki a faluból.

Megyen Peti, de ugyancsak; se falu, se város, csak egyre mén. Mert itt is vállalták volna szolgálatba, meg ott is, de mi haszna, mikor Peti olyat kért bér fejében, ami írmagul se volt ország-szerte: csirkét, még pedig hat párt.

Mind csak azt mondogatták neki:

- Csirke? Olyan itt nincs.

- Akkor hát megyek tovább egy házzal, - mondta Peti, s erősen lépdelt tova.

S azután, hogy így menne-menne, bizony elér ám esthajnaltájt egy tó partjára. Jobbról nádas, balról nádas, de csak sehol végét nem látta, akkora volt az a nádas.

- Hát itten le is pihenek, - gondolta Peti. De még tüzet is rakott. Legyen mi mellett szalonnát pirítani.

Pirítja a szalonnát, pirítja, hát csak elibe toppan egy ujjamnyi emberke. Olyan szép fehér szakállá volt, mint akármilyen tisztas aggastyánnak, csak a szeme volt csodára piros.

A kis ember azután csak odatelepedett a tűz mellé, éppen szemben Petivel s csak nézi egy darabig, hogyan pirítja emez a szalonnát.

Egyszer csak reászól:

- Kis öcsém, nem adnál egy harapást?

- Szívesen, - feleli Peti. - Ihol, fogja kigyelmed. - Azzal odanyújtja minden szalonnáját, kenyerét.

Az ujjamnyi csöpp ember meg, van is, nincs is, csak bekapkodja a kenyeret, szalonnát, de egy szempillantás alatt. Peti csak úgy hűledezett.

- No, - azt mondja a kis ember - e bizon jól esett; de hadd látom most már, mi a bajod-sorod?

Nekifohászkodik Peti s elbeszéli az utazását, meg a csirkéket.

- Hm, hm, - mondja a kis ujjamnyi emberke. - Hát aztán szívesen szolgálnál hat pár csirkéért, te fiú?

- Kerek egy esztendeig, úgy higgye meg kigyelmed, amint most itt ülök.

- Ne-né! Hát csapj fel hozzám!

- Hát kigyelmednek van csirkéje? - pattant fel Peti nagy örömmel.

A kis ember legyintett egyet a kezével:

- Csirke? De még kakas is.

- Akkor hát ehin vagyok, édes gazdám, bátor azt se tudom, milyen néven tiszteljem kigyelmedet!

- Csak apó vagyok én, fiam.

- Meg biztosan manó, - gondolta Peti, de volt esze, hogy elhallgassa.

A kis ember pedig tapsolt egyet a kezével és íme a nád között a vizen elélibeg egy takaros kis csónak. Olyan takaros, hogy no, pedig csak egy tökhéjből állt ki az egész.

Ebbe aztán beszállott a kis ember, betessékelte Petit is, - meghiggyétek, hogy nagyon elfértek mind a ketten, - azzal aztán a kis ember megmarkolta az evezőket, két káka-bugát és hajrá! útnak eredtek, be a sűrűbe, a nádfedte vízbe.

Peti csak ámult-bámult azon, hogy micsoda ügyességgel hajtotta a kis ember a ladikot. A manó pedig nótába kezdett. Olyan különös nótába, hogy Peti lassanként elszenderedett, de el is aludt, mélyen.

Csak arra ébredt, hogy a kis csónak hirtelen megállott. Pedig partot sem értek; csak egy különös, sásból font házikót, amelyik a vizen rengett-ringott, akár a tulipánt.

- Itthon vagyunk, - mondta a kis ember és kiugrott a csónakból. - Amoda kösd, a küszöbhez, - parancsolta Petinek.

Peti sürgött-forgott, tett, ami csak tőle tellett.

Bent a házikó padmalyáról egy teknősbéka csüggött, ennek a két szeme világította be az egész házat. Odébb meg takaros tűzhely állott, merő kagylóból az egész. Rajta pedig, nyárson, két vadkacsa. Csak éppen forgatni kellett a nyársat, no, meg a tüzet felszítani egy kicsint. Peti szót sem várt, csak odaugrott a tűzhelyhez és ugyan fújja a parazsat. De láttatok-é ilyet: a parázs csak felkerekedik és usgyé, nagy zümmögve kirepül az ablakon. Merő Katóka-bogár volt az valamennyi. A két vadkacsa pedig, hej, nagy hápogva le a nyársról és utánuk.

Peti majd kővé meredt ijedtében, a kis emberke meg kacagott, de majd megpukkadt, úgy. És azt kiáltotta:

- Elrepült a pecsenye!

- El a, - mondta Peti fejcsóválva. - Most már aztán mehetünk vacsorálni a holdhoz.

- Vagy az hozzánk! - sipított a kis ember, - de már jön is, nézd csak!

Hát uram-fia, ebben a nyomban nagy fényesség közben begördül az ajtón a hold. Az volt szakasztottan. Begördül, megáll. Ragyog egy darabig, majd elsötétül.

- No, mért nem kanyarítasz belőle egy darabot? - kérdezte Petitól a kis ember.

- Igaz is, - gondolta Peti - ha nyársonsült kacsa, de még a parázs is elrepülhet, mért ne lehetne enni a holdból?

És mikor neki céloz a bicskával, hát lám, csakugyan kisült, hogy sajt az a hold. S mert hogy jó volt a sajt, bizony Peti jól is lakott.

Hanem akkor meredt csak még minden haja szála az égnek, mikor bicskáját becsettintette. Mert ebben a szempillantásban megint elkezdett ragyogni a gömböc, azzal kigördül a kunyhóból és felszáll egyenest az égre. Úgy világított, mint a parancsolat, csakhogy éppen fogytát mutatott.

- Már most hold-e, vagy sajt? - hüledezett Peti.

- Soh' se törődj te azzal, hanem ide hallgass: Most megágyalsz, oszt lefekszünk, mert holnap korán kelünk.

Peti egy darabig nézett jobbra is, meg balra is, de csak nem látott semmi nyoszolya-félét. Hanem ezen közben élékerekedik egy nagy pók és egykettőre olyan takaros nyoszolyát szőtt, de kettőt, a sarokban, hogy arra ugyan akár a herceg is ráfekhetett volna.

Hát ide ágyalt Peti.

Le is feküdtek, el is aludtak.

Másnap azután, még alig pitymallott, már talpra serkentette őt a kis ember. Egy kis ciberelevest, mit ettek is és hajrá a csónakba, nekiindultak a víznek.

Öreg estig egyebet sem tettek, mint bíbictojást szedtek. Annyit, hogy alig fért a csónakba.

Estére aztán megtértek a tömérdek sok tojással. De annyi volt a tojás, gyerekek, hogy bizony alig-alig fért a kunyhóba. Éjfélig tartott, míg mind behordták. Megint egy kis cibere-leves volt az éték s azzal lenyugodtak, de ugyan el is aludtak.

No, harmadnap hajnalban, hogy kelnének, azt mondja a kis ember:

- Már most keresd a tojások között azt, amelyiknek csillag van az oldalán. Ha megleled, add ide.

Neki áll Peti, keres, keres. Keresi délig, semmi. Keresi estig, semmi. Hanem azért nem szólt, nem zúgolódott, hanem csak kereste, étlen-szomjan tovább.

Estefelé megszólal a kis ember, aki a kuckóból nézte nagy csöndesen a sort:

- No, ne keresd már, ott van a süveged alatt.

Lekapja Peti a süvegét, hát csakugyan abban volt a csillagos tojás.

- Már most add ide, - mondja a kis ember.

Odaadja Peti a tojást, a kis ember meg elkezd és táncoltatja a tenyerén.

Táncol a tojás egy percig, kettőig. Akkor azután ropp! hirtelen szétpattan és elépöndörödik belőle egy takaros kis kakas. De szín-arany volt annak még a lába körme is.

- No, - mondja a kis ember, - hát csak azt akartam tudni: jó szíved van-e, engedelmes vagy-e és türelmes-e? Látom, hogy egyaránt megálltad a sarat. Imhol a jutalmad. És nehogy azt mond, hogy hat pár csirkével rövidítettelek meg, csak annyit mondj: Hol a tyúkok, kakaskám? Ne búsulj, rögtön élékerekedik a hat tyúk is. Most pedig aló! a ladikba, mert viszlek, egyenest a partra.

Ezzel aztán ladikba ültek, a kis kakas meg odakuporodott Peti vállára és bizony meg sem állottak a partig.

Itt elbúcsúzott a kis embertől Peti, szépen meg is köszönte az ajándékot és útnak eredt, be egyenest a Süveges herceg országába.

De még jóformán félórát sem gyalogolt az országúton, vidáman, füttyszó mellett, csak jön ám nagy robogva egy lovas és kivont karddal integet rá, de szörnyen.

- Hogy mersz fütyölni, te szerencsétlen? Hát nem tudod, hogy a hercegnőt hozzák erre, a halálos beteget?

- Már hogy tudnám? - szepegett Peti. - Hát olyan beteg?

- Mit? Még a madarak is elköltöztek a vidékről, nehogy örökkön a vadász pusztítsa őket. A harangok meg berozsdásodtak, egytől-egyig. Senki hangos szót nem szól.

- Ejnye, ejnye! - csodálkozott Peti.

- Parancsban vagyok, hogy minden teremtetett lelket elnémítsak, akit csak útamban találok. Köszönd a jó Istennek, hogy jó kedvemben találsz, mert különben eddig már a lábadnál lenne a fejed. Most pedig félre az útból!

Hej, igyekezett is Peti, le, az út árkába. De azért mégis kikandikált az országútra, mert íme, közeledett a hintó, meg a kíséret.

Mindjárt kitetszett a sok csatlósról, hogy a Süveges herceg a gazdájuk, mert mindnek süveg volt a fején, a süveget is, de meg a szerszámot is a hercegi korona díszítette. Maga a hintó, amelyet négy hófehér paripa húzott, talpig lilaselyem volt. A kereke, meg a rúdja színezüst. Hát ebben a hintóban ült a hercegisasszony, fehérén, bágyadtan, halálos betegen. Jobbról-balról mellette egy-egy belső cseléd, akik még a sóhajtását is lesték.

A hintó pedig lépésben haladt, mert hej! egy zökkenés és vége a kocsisnak.

És lám, a hintó megállott. Meg az, éppen azon a helyen, ahol Peti kucorgott az árokban.

Azért állt pedig meg a hintó, mert a hercegisasszony így parancsolta. De sőt le is szállt. Azaz mit is mondok, a két belső cseléd emelte le, nagy vigyázva, ölben.

S mert éppen azon az oldalon szállottak le, ahol Peti volt, a hercegisasszony rögtön észrevette a fiút is, de az arany kakast is.

Magához intette hát Petit s mikor ez nagy szepegeve elibe állt, azt kérdezte tőle gyenge hangon:

- Tied az a kakas?

- Az enyém, nagyságos kisasszonyom, - mondja Peti.

- Nekem adod?

- Szívesen, ha tetszik fölségednek.

Azzal leteszi a kis arany kakast a földre, a hercegisasszony lába elé.

Mindjárt vidámabb lett a hercegisasszony, mikor látta, hogy a parányi kakas milyen büszkén lépdél, kaparász ott a porban.

- Aztán nincs több ilyen baromfid?

- Hogy nincs-e?

Nosza odaszól Peti a kakasnak:

- Hol a tyúkok, kakaskám?

Nosza elkezd a kakas kukorékolni, de mint az ezüst csengettyű, oly takarosan és uram fia, egyik tyúkocska a másik után támad elé. Nem tudom én, tíz-e, száz-e, elég az abból annyi, hogy nagy csapat. És mind ezüst, de mind ezüst. És mind ott kárált, kapirgált, kotkodácsolt, az arany kakas meg közepütt egyre fútt: Ku-ku-ri-kú!

No, hát mikor ezt a csodába való dolgot meglátta a hercegkisasszony, egyszeribe táncolni kezdett, s bizony tapsolt is hozzá. Abban a pillanatban megtért az egészsége, meg a jó kedve is.

Petit pedig maga mellé ültette a hintóba, a kakast és tyúkokat azon szerint és hej! vidám kocogással eredtek útnak, haza a kastélyba.

Gondolhatjátok, mennyire megörvendett a Süveges herceg, mikor meglátta egyetlen leányát, a beteget, oly egészségben, hogy no.

Egyben nagy lakomát csapott. Országgra szólót.

Petit pedig azon nyomban fiává fogadta.

S hogy így fordult minden jóra, Peti kengyelfutót küldött édes anyjáért, meg a testvéreiért.

Úri módba került valamennyi. Igazán könyökig dúskálhattak minden jóban. A dolguk pedig az volt, hogy gondját viseljék az arany kakasnak, meg az ezüst tyúkoknak.

No, de őrzik is mind, akár a szemük világát, hogy is ne, hisz Petire néz innét-onnét az egész hercegség, amit pedig tisztára az arany kakasnak köszönhet.

A nyúlszívű ember.

Bizony, gyerekek, a sokféle ember között, aki világát éli, mért ne akadna ilyen is? De akad ám; s mert tudom is a históriáját, még pedig egy tarka szarkától, imhol elmondom nektek is.

Abban az időben, mikor a mi nyúlszívű emberünk élt és uralkodott, a kalapot se találták még föl. Csak amúgy hajadonfővel jártak-keltek az emberek. A király is csak tapló-sipkát hordott, kalapja annak se volt. Ebből is gondolhatjátok, hogy nagyon régen történt a dolog.

Az üveghegyeken is túl, Karmazsin városban élt ez a nyúlszívű ember. Boldizsár lett volna a becsületes neve, de időtlen idők óta csak úgy híttá mindenki, hogy Nyúlszívű; mert hogy olyan módfelett bátoratlan ember volt ez a Boldizsár.

Hiszen Karmazsin városát se bolondjában nevezték így. Mindenkinek, aki csak ott lakott, karmazsinpiros volt az arca. Pirosképű, bátor ember volt ott még az ölbéli gyerek is. Csak éppen szegény Boldizsár, a foltozó szabó, no ez aztán végkép sápadtképű volt, de meg össze is rezzent még az egércincogásra is.

És mivel ezt tudta róla mindenki, csak nem volt szegény Boldizsárnak nyugta, mert nap-nap mellett, későn-korán ijesztgette öreg, apró egyaránt.

Egyszer aztán megsokalja Boldizsár a sort, egyet gondol és szedi a motyóját és virradatkor neki kerekedik. Még csak adjon Isten-t se mondott, úgy világgá ment.

Megyen hát Boldizsár, de mindig és mindenütt csak mellékutakon, hogy emberrel össze se találkozhasson.

Elér ám egy pompás rétre, amelyiken a gyepe, akárcsak a bársony, puhán kínálkozott pihenőre.

- No, - gondolja Boldizsár - itt talán megpihenhetek és bátorságban lehetek.

Ha az emberekre való nézvést gondolta ezt Boldizsár, akkor nem is rosszul számított, mert napi járó földre még csak tanya sem volt köröskörül, nem hogy ember, olyan elhagyatott volt ez a hely.

Leheveredik hát Boldizsár egy topolyafa tövébe és ugyancsak megnézegeti az általvetőt, mi harapnivaló volna benne. Amit lelt: egy darabka kenyér, meg egy késhegynyi szalonna. Hanem hát ez is jobb volt, mint a semmi és Boldizsár, mikor a közeli patakból szomját eloltotta, szinte vidáman nézett körül a réten. Majd aztán megint leheveredett, de még el is szenderedett hamarosan.

Estefelé csak felébreszti a hűvös szellő. Amint körülnézne, látja ám, hogy alig négy lépésnyire, ott legelészik három nyúl. Kettő afféle süldő, a harmadik ellenben jól megtermett öreg.

- Alighanem az apja annak a kettőnek, - gondolja Boldizsár, de csak nem is mozdult, ellenben szepegett, mert hát még a nyúltól is félt.

Hogy ott legelészne a három nyúl, csak elékerekedik egy bozontos, lompos kuvasz és neki a nyúlaknak.

- Meneküljete! - kiáltja az öreg nyúl.

Nosza, a két süldő iramodna is már-már. Hanem a kuvasz oly hirtelen támadt elő, hogy az egyik süldőnek már nem volt ideje a menekvésre. Hopp! csak derékon kapta a kuvasz.

- Végem van! - sivalkodott szegény pára.

- Meghiszem azt, - gondolta Boldizsár.

Hanem ekkor különös dolog történt.

A menekülőben levő öreg nyúl hirtelen megfordult, neki egyenest a kuvasznak és belekapott a fülébe. A kuvasz annyira megszeppent a különös támadástól, hogy nyomban eleresztette a süldőt és akármint kapkodott, forgolódott is, csak nem tudta lerázni az öreg nyúlat a füléről. Vonítani, majd meg szaladni kezdett.

Jó darabon hurcolta a nyúlat. Végre valahogy lerázta mégis. Mikor aztán szabadon érezte magát a kuvasz, hej! úgy elinalt, hogy a szél se ért nyomába.

Az öreg nyúl nagy büszkén visszasétált és kiabálni kezdett fiai után:

- Jöhettek már, gyerekek, semmi baj!

Mentek is a süldők, de még Boldizsár is, aki világravaló nagy csodálkozásában szinte arról is megfeledkezett, hogy előbb félt a nyúlaktól.

Mikor a süldők megpillantották Boldizsárt, megint iramodni kezdettek, de apjuk, az öreg nyúl - úgy látszik, nagyon neki lehetett bátorodva - csak szemközt fordul Boldizsárnak és farkaszemet néz vele.

- Hej, uram, barátom, - szólt a megrettent Boldizsár - nem akarok én semmi rosszat.

- Hát akkor? - kérdi a nyúlapa.

- Ha az igazat meg kell vallanom, az azon való nagy csodálkozás hozott ide, amit az imént láttam.

- Aztán miért csodálkoztál?

- Már megengedj, uram, - soha, mióta a világ: világ, ilyet én még nem láttam, nem hallottam, hogy egy nyúl így nekitámadjon egy kuvasznak, de még meg is futamítsa.

- Persze, mert gyáváknak tartotok bennünket, úgy-e?

- Már szó, ami szó, engem is nyúl szívűnek csúfolnak úton-útfélen, mivel hát bizony bátorság dolgában ugyan gyengén állok.

- Látod, mennyire rosszúl ismersz minket. Bizony nem vagyunk hősök, de azért meghidd, hogy ha nagy a veszedelem, akárhányszor mi is derekasan megálljuk a sarat.

- Láttam, hogyne láttam volna.

- És ha már láttad, vidd hírit. Azonfelül jegyezd meg ezt is: ha bármint félnél is, sohase mutasd, hanem ha nagy a baj, tégy úgy, mint én: egyenest a fülire!

- Megköszönöm igen szépen szíves jóindulatját; tanultam most, de úgy is teszek.

Boldizsár azután elköszönt és vígan folytatta az útját.

Másnap délre városba ér. Itt, mindjárt a város szélén nagy sokadalmat lát, azonfelül ugyan veri a dobot egy tarsolyos hajdú. Pergett a dob, hangzott a szó:

- Aki pedig azt a nagy óriást lebírná, az aztán ne is válogasson házhelyet, mert a félváros mindenestől az övé.

Hallgatja Boldizsár a sort, meg azután mindenhol csak azt beszélnek a népek, hogy éppen a város piacán lenne a mérkőzés, mert az óriás négy napja ott tanyázik. De hát ki mérkőznék avval a szörnyeteggel, aki úntában két malomkövel szokott labdázni, meg azután egy ökör az ebédje, egy meg a vacsorája!

- Aztán hol lehet látni azt az óriást? - álmélkodik Boldizsár.

Hej, lett öröm köröskörül.

- Itt van! Ez mérkőzik vele! Hol, ki az? Vigyük oda! - kiabáltak-zúgtak össze-vissza és Boldizsár csak azon vette észre, hogy hirtelen vállukra kapták az emberek és vitték, egyenest be a piacra.

Hej, melege lett Boldizsárnak, de nagyon, kivált mikor a rengeteg óriást meglátta. Hanem nem szabadulhatott, mert hamarosan odabillentették az óriás elé és már kiabáltak is az óriásnak:

- Lássuk hát, megbírsz-e evvel?

- Micsoda? - kiáltott az óriás - ez a cinege? Megeszlek! - azzal nyújtotta is kezét Boldizsár után.

- No, megesz, az biztos, - gondolta Boldizsár, - hanem mit is mondott a nyúl?

És, akár hiszitek, akár nem, csak nekiugrik ám az óriásnak és beleragad, de mind a tíz körmével a fülébe.

Retteneteset ordított most az óriás, mert hát kegyetlenül fájt a füle. Éppen azért nem is Boldizsárhoz kapdosott most már, hanem a saját füléhez. És amint ott forog, topog, hogy lerázná magáról ellenfelét, csak megbotlik, hanyatt vágódik, és úgy esett, fejjel, éppen egy malomkőre, hogy ott rögtön szörnyet halt.

No, lett köröskörül olyan ujjongás, hogy még a harangokat is félreverték. Boldizsárt pedig újfent a vállukra kapták és vitték, de egyenest a főbíró elébe.

Bezzeg, a főbíró se volt rest, hanem nyomban a nótáriusért szalajtott és hamarosan tollba is vették, hogy a fele város mától fogva az utolsó szalmaszálig a Boldizsáré.

- Akár az én hivatalom is, - tette hozzá a főbíró s mert a nép is rázúgta, hogy biz úgy legyen, azon szerint bele is ültették a birói székbe.

Már most aztán rendin lett volna minden, állott a győzedelmi lakoma, Boldizsár pedig szinte azt tudakolta már, hogy nincs-e még egynehány óriás a környéken, hadd tanítaná emberségre azokat is, mikor - hogyan, hogyan se, - csak megriasztják künn az udvaron a kakast, ez aztán berepül a nyitott ablakon a lakomás szobába és nagy kukorékolva egyenest Boldizsár fejére száll.

Micsoda? Boldizsárnak se kellett több. Felugrik, ki az ajtón és azzal usgyé, neki a világnak.

Tán máig is fut szegény, úgy megijedt.

De nem is csoda, mert hiszen arra már nem tanította ki a nyúl, hogy mit csináljon akkor, ha az ellensége a fejére repül?

Neki pedig odarepült, ettől pedig Boldizsár is elfelejtette az óriást, a fele várost, de még a főbiróságot is. Azt pedig legjobban, hogy mi is az a bátorság.

A félkezű kovács ajándéka.

Nagy szárazság volt országszerte. Még az útszéli bogáncs is elszikkadt; fű meg irtmagul se nőtt sehol. A legelőkön étlen maradt jószágot hiába hajtották itatóra; hiába meregették a vedreket a kutakba. Csikorgott a veder s csak üresen térült, mert nem volt víz egy csepp sem. Hozzá még tűz is pusztított. Hol itt, hol ott, de csak nem múlt nap, hogy fel ne röpött volna a veres kakas hol erre a boglyára, hol meg valamelyik zsupfedelű házra.

Szóval volt nagy inség, de még drágaság is.

Már most elgondolhatjátok, hogy mekkora lehetett a nyomorúság Petáknénál.

Kis házhely, fertility föld. Se jószág, se élet; csak özvegyi sor és nyolc apró gyerek. Hej! Petákné is szinte belefáradt már a sírásba-rívásba. Már a harangkötelet is felvállalta volna szegény feje, csak egy kis keresethez, egy kis kenyérhez jusson. De hiába. Mert ugyan ki fizetne dolgos kézéért ott, ahol a szegénység meg a szükség karöltve járt faluszerre s nem került el egy portát se.

Hát csak sírt-rítt Petákné kunyhója küszöbén, a sok gyerek meg még jobban körülte. Petákné egyre azt sírta, hogy: segíts meg, Istenem! A gyerekek meg: kenyeret adjon, édes anyám!

Ahogy ott szomorkodnak a kunyhó előtt, hát egyszer csak elékerekedik ám egy taliga, eléje egy szürke volt fogva. A taliga megállott a kunyhó előtt.

- Nini, gazdátlan taliga! - mondogatták a gyerekek. Mert hát nem ült a taligán egy fia lélek sem.

- Uram fia, kié lehet vajjon? - mondja Petákné. - Szabóéké-forma, de még se az.

- Hogy is volna az! - mondják a gyerekek, - hisz' annak lotyog a kereke, ezé meg ugyan nem.

Közbe meg már körül is álltak a taligát, és úgy nézték, méregették, hogy merről és hogyan?

Egyszer csak megszólal a ló, már mint a szürke:

- Ki szeretne közületek kovács lenni, hé?

Hej, megszeppent a sok gyerek, de még Petákné is! Mert micsodás állapot az, ha már egy ló is szóba kezd.

De ím, a ló megint csak megszólalt:

- Egyitek se jönné? Jó fizetség, jó dolog. Nem bánja meg, aki fölcsap.

- Uram bocsá! - mondja Petákné - ki hallott ilyet? Ló keressen cselédet!

- Nem magamnak, a gazdámnak, a félkezű nagy kovácsnak, - mondotta a ló. És nyomban hozzá is tette: - Aki akar, gyorsan jöjjön, hadd megyünk túl hegyen-völgyön.

Közben pedig toporzékolt és kapált is már a szürke.

- Isten őrizz! - ijedezett Petákné és ugyan kapdosott gyermekeihez - nehogy egy is elkivánczozék közületek evvel a táltossal.

- De anyám, - mondja Misi - én lennék a legidősebb fia; eresszen el engem!

- Ugyan hova engednélek, így ismeretlenbe? Meg aztán ünneplőd sincs, hogy tisztességgel bekocogtass új gazdádhoz.

- Csak a tarisznyát ide, - mondja Misi - a többi bízsa csak rám, édes anyám.

És, hogy előkerítette a kuckóból a tarisznyát, csak felpattant a taligára. A ló pedig nem várt ostort; hanem úgy szaladt taligástól, Misistől, csak úgy porzott.

Petákné meg a gyerekek ott maradtak a kunyhó előtt és szinte az ebédről is elfeledkeztek, olyan nagyon csodálkoztak.

*

De lám, csak megyen a taliga, szalad a szürke öreg estig, éjfélig.

Oly sebesen haladtak, hogy Misi szinte szédült bele és száz aranyért se tudta volna megmondani, hány falun, városon mentek már által.

Éjfél tájban azonban elértek egy óriási hegy lábához. Ott, ahol valami barlang-féléből ugyancsak világított a tűz, megállott a ló és nagyot nyert.

A nyertésre előjön ám a barlangból egy kormos képű aggastyán. Bőr köténye, nagy papucs. Egyetlen kezében, a jobbában pedig hatalmas kalapácsot szorongatott.

- No, megjöttek? - szólt. - Hát csak szaporán, fiam, kerülj beljebb!

Lepattan Misi a taligáról és megy, egyenest a gazdája után, be a barlangba.

Hej! rémítő hodály volt ez a barlang! Öblös is, magas is. Szinte országos vásárt lehetett volna tartani benne. Középen állott a malomkönyi üllő. Oldalt meg a fujtató.

Jobbról-balról, körös-körül azután kalapácsok, fogók, meg egyéb szerszámok. Garmadában a vas. Misi csak úgy ámult-bámult.

Gazdája pedig került-fordult, csakhamar előhozott egy ital tejet, meg egy karaj kenyeret és Misinek adta. Míg Misi evett, addig az öreg kovács megigazgatta a fujtatonál a szenet s közbe Misinek is szólt egyet-kettőt:

- Hát szolgálatomba állasz? Jól teszed, nem bánod meg. Sok dolgod nem lesz, de pihenőd se igen. Biztatásra ne várj, szólni pedig egyet se szólj. Megértettél?

- Meg én, édes gazdám, - mondja Misi.

- Már most szaporán a fujtatóhoz.

Misi aztán kezelte a fujtatót, pedig hej! irgalmatlan nehezen ment. De azért csak igyekezett, hogy a parázson láng is legyen. Gazdája pedig rémítő vasdarabokat dugott a parázs közé. Majd meg, mikor már szinte fehérlettek a szörnyű melegségben, az öreg odalépett az üllőhöz és kalapácsával háromszor rávert.

Olyat szólt az üllő, akárcsak valamelyik öreg harang.

És ebben a szempillantásban nagy sürgés forgás támadt. A barlang mélyéből előzönlött egy csomó apró emberke; de számtalan sok. Mindegyik fogót, kalapácsot kapott föl és usgyé! neki a szörnyű vasaknak. Harmincan is belekapaszkodtak egy-egy darabba, míg a szén közül kirántották és az üllőhöz cipelték. Ott aztán az öreg félkezű kovács csodálatos holmikat formált ki a kalapácsával. A csöppnyi emberkéik versengve kalapáltak vele. A kész munkát nyomban bevitték a barlang mélyébe s azzal tovább, kip-kop, kip-kop, egy újabb darabot!

- Ez aztán a műhely, - gondolta Misi. Hej! de szólni nem mert, mert ugyan meg volt szeppenve. Csak fujtatott-fujtatott, hogy szinte eldőlt már a fáradságtól.

Virradatig tartott a serény munka. Akkor azután lepihentek. Már hogy Misi, akit állító helyében, ott a fujtató mellett, elnyomott az álom.

Bizony öreg estig aludt. Hogy fölébredt, már készen várta az étele, de a dolog is.

Így ment ez jó egynehány hónapig.

Közben, úgy gondoljátok meg, még csak tapodtat se volt távol Misi a barlangból. Nem csoda hát, ha vágyakozott már anyja, meg testvérei után.

Karácsony tájban hát csak mondja gazdájának, hogy bizony ő már menne.

- Jól van, fiam, - mondja az öreg - egy szavam sincs ellene. Eleget dolgoztál, eleget törted magad; rád fér a pihenés. Amit nálam tanultál, azzal holtodig megkeresed a kenyeredet. De mert soha panaszra okot nem adtál s mert hűséggel voltál munkásom: hát adok valamit, amivel kalácsra valót is kereshetsz. Nesze ez a kalapács! Még az üvegből is patkót csinálhatsz vele. No, most Isten áldjon!

Misi megköszönte igen takarosán az ajándékot, összekapkodta kis motyóját és vígan hazafelé indult.

*

Bizony hosszú utat tett, mire haza ért. És tán mondanom se kell, hogy szívesen látták otthon.

Hát még mikor előszedte azt a tömérdek pénzt, amit útközben keresett. Hej! mert a kalapács csodálatos szerszám volt ám csakugyan. Törött abroncs, hibbant tengely, megromlott zár, sarokvas: mindegy volt annak. Csak annyi volt az egész, hogy Misi egyet-kettőt koppintott rá kalapácsával és aztán különb lett a törött holmi, mint új korában volt.

Nincs is Misiéknek semmi bajuk és ugyan jó sorban éltek mind megannyian holtig, ha ugyan a félkezű kovács ajándéka, a csodálatos kalapács, életük fonálát is meg nem hosszabbította, mind máig.

A május-fa.

Ide körém szöszkék, barnák, buksifejű gyerekek! Mind csak leüljetek és szaporán hallgassátok, mert nem tudom, mikor hallotok megint ilyet!

Rendben ültök mind? Te is legcsöppebbem?

Hát sok-sok idővel ezelőtt, meg szörnyen messze innét, valahol a Káposzta-város környékén, csak élt-éldegélt egy szegény öreg ember, az öreg Tamás.

No, már ez a Tamás olyan öreg, meg szegény volt, hogy talpig érő ezüst fehér szakállán kívül alig volt, mibe takaródzzék. Csiribiri kis kunyhója pedig, aki a berek alján, a rét szélén állott, bizony csak száraz falevéllal volt kibútorozva. Ablaknak, ajtónak bizony híre sem volt rajta.

Nem is tudom hamarosan, hogy miből is élt hát ez a szegény elesett öreg ember, de az biztos, hogy aligha éhen nem vész, ha a kis unokája, Peti ott nincs mellette. De mert ott volt és ugyan segítségére volt neki, amiben csak tudott, hát csak eltengődtek valahogy. Jóféle füveket, csigát, mi-egymást kerestek, gyűjtögettek, majd meg madarakkal kereskedtek; nem mulatták el azonban a virágokat, az eprezést, meg a gomba-szedégetést sem. Így azután, ha soványan is, de csak terített asztaluk volt a rét, a patakpartja, meg az erdő.

Hát úgy május eleje felé, hogy zsendült volna erdő-mező zöldje, készülődnek ám erősen az öreg Tamás meg Peti, hogy egy kis gyöngyvirágot szednének az ér partján, amott alá a tocsogónál.

- Estig egyebet se teszünk, csak ezt szedjük, - mondotta az öreg. - Holnap aztán beigyeksünk a városba s túlادunk rajta.

- Tudok ám, de igen jó helyet, - mondja Peti - ahol úgy sarjad a gyöngyvirág, akár a sás. A multkor is arra jártam, de akkor még nem volt virágban.

- Hát csak oda menjünk fiam; ha aztán sok lesz csakugyan, talán még egy egész kenyér árát is kiárulunk majd belőle.

- Úgy-úgy. Meg egy pár csizmát nagyapónak.

- Hová számítász, te kis golyhó? Hol szedhetnénk mi annyi gyöngyvirágot, aminek az árából egyszeribe kitelnék egy pár csizmára való?

- Pedig már meghigyje nagyapó, én mondom, hogy tengersok ott a virág. El is vezetem ezen nyomban.

No, megindulnak azon szerint, kézen fogva és csak vezeti Peti az öreg Tamást az ér partjához. Itten azután keresgélni kezdetek, de csak semmi sehol.

- Odébb van, még odébb, - erősködik Peti s csak topogott előre, serényen, hogy a szegény nagyapó alig győzött nyomába lépkedni.

Láttak gyöngyvirág hajtását, levelét, eleget. De virágot, még bimbót se, sehol.

Addig-addig keresték, hiába, míg végtére már az erdőbe jutottak, ottan pedig rájuk esteledett.

- No, lelkem fiam, kis unokám, - mondja az öreg Tamás - most már, ha üres kézzel is, de csak igyekezzünk hazafelé, mert se kenyér, se csizma, de még itt kapnak bennünket a farkasok; akkor aztán sehogy se leszünk!

Indulnak hát visszafelé és íme, amint mennének egy darabot, csak nagy fényességet látnak ám a víz partján.

Itt, ahol kanyarodott az ér, a partján levő tisztáson ott libegett-forgott egy csomó apró emberke. Szárnyuk se volt, mégis, amint ott cicáztak, akár a fecske, olyanokat cikáztak, hol a földön, hol meg a levegőben. A szemük piros, a hajuk meg színezüst. Ez világított olyan módfelett.

No, hogy ott sűrögne-forogna a sok csöppember, csak elélibeg a magasból egy szépséges tündér és hogy színarany szárnyai becsapódnának, csak ledobbant éppen a középre.

Nosza, hódol-bókol a sok apró manó előtte, majd karikába - körbe táncot lejtettek előtte.

- Mi lesz mán ebből? - álmélkodtak Tamás, meg Peti - de csak mukkanni sem mertek, annyira meg voltak szeppenve.

Egyszerre csak azt mondja a tündér:

Ezer ember keresi,
Mindhiába keresi;
Apró népem szereti,
Mindhiába szereti;
Mert akárhogy keresgesse,
Mert akárhogy szeretgesse,
Nem leli, nem leli.

A manóknak sem kellett több, mert már énekelték is:

Tündérek könnyéből,
Holdsugár színéből,
Fehér patyolatból, -
Mégis egy sem abból.
Harangok harangja,
Illatok illatja,
Várva-vár a világ
Szépséges gyöngyvirág!

Erre pedigtelen csak felemelkedik a tündér, fel a levegőbe, kibontja a fátyolát és - hol vagy hát záporosó? - csak hull ám a tengersok gyöngyvirág, de még csilingeltek is, akár a gyémántból való csengő.

A manók pedig mindet elkapdosták és szerte iramodtak, hogy elhintsék-szórják erdőbe, berekbe, mezőre. Annyira iramodtak pedig, hogy egyiknek le is maradt a lábáról a cipellője. Volt akkora, mint egy fél dió.

Hogy a tündér is eltűnt, a manók is, hát csak odaszalad Peti és fölkapta a takaros cipellőt.

- Most már mehetünk nagyapó - biztatta az öreget.

Mentek, mendegéltek és lám, amerre csak mentek, mindenütt tengerszám a gyöngyvirág. De annyi volt, hogy utóbb már nem bírták. A kosár, amit magukkal hoztak, színültig színig.

Alig értek azonban a kunyhóba, már rajtuk rontott az egyik manó és ugyan siránkozva kérte a cipellőjét vissza.

- Nono, - mondja Peti - mit adsz aztán érte?

- Hiszen úgy se használhatod, - házsártoskodik a manó - mert kicsi is, meg csak fél.

- Nem az a beszéd, hanem mit adsz érte?

- Mit? egy pár keztyűt, még pedig takarost. Magam csináltam, nesze.

Azzal előkap a kis manó egy pár keztyűt, de úgy vegyétek, hogy gyémántból volt azon még csak az öltés is.

- E' mán igen - mondja Peti és azzal visszaadja a fél cipőt.

Hej, örült a kis manó, aki idáig sántított, mert roppant finnyás volt szegényke a lábára. Felrántja a cipellőt és hipp-hopp, csak eltűnt.

No, de örült ám Peti is a keztyűnek. Felhúzta, nézegette, s mert olyan takarosan állott neki, hát le se vetette, hanem benne aludt.

Másnap hajnalban útra kerekedtek, Tamás bátya, meg Peti, hogy besorjázzanak a töméntelen gyöngyvirággal a városba.

Útközben szekérrel találkoztak. Azt mondja a szekeres:

- Ejnye, lelkem, de takaros finum virágot visznek kigyelmetek! Nem adnának belőle?

- Egy fürtöt miért ne, - mondja nagyapó - bátor piacra visszük.

Kitűzi az ember a kalapja mellé a gyöngyvirágot és azt mondta most már:

- Hát csak üljenek fel izibe, már csak beviszem kigyelmeteket a városba.

Azon szerint robogtak is befelé, de mire a várost elérték volna, csak elkelt a tengersok virág egy szálig; mert ahány emberrel csak találkoztak, mind vásárolt, olyik három, négy szálát is. Mert hiába, gyönyörű volt a virág.

Olvasgatja nagyapó a pénzét, már akit a virágból kapott, aztán azt mondja:

- Peti, te.

- Mi az, nagyapó?

- Három pár csizma is kitellenék ebből, annyi.

- Hála istennek.

- Még húst is veszünk, meg egy koszorú hagymát, mindenünk lesz, - örvendez nagyapó.

A piacon elköszönnek a szekerstől és ugyan bevásároltak. Egy koszorú hagymát mondtam? Négyet vettek, továbbá két pakli masinát is. Annyi pénzük volt.

Azután vidáman nézték a tenger népet, aki a városban fel és alá járkált s mivel mindenk a város túlsó vége felé igyekeztek, hát ők is.

Itt, egy roppant térségen állott a grófi kastély, előtte ellenben ezernyi nép bámulta a májusfát. De nem is csoda. Volt ez a májusfa olyan magas, hogy sudár jegenye csak kapanyél hozzá képest. A tetején pedig annyi drágaság, hogy fele falu ára bizvást kitellett volna belőle.

Mászott is volna azokért a drága holmikért még a béna is, de mikor hát merő egy üvegből volt az egész májusfa s aztán akár a tükörrre, akár arra kapaszkodják emberfia.

A legjava legények is csak éppen hogy egyet-kettőt kapaszkodtak, már azon szerint le is csúsztak ismét. Pedig még a csizmáját is levetette mind.

A gróf, családotul, csak nézi a sok hiábavaló kapaszkodást és egyszerre csak odaság valamit az egyik hajdujának.

Ez aztán széjjelint a tenger nép között ólomgombos botjával és harsányan kikiáltja:

- Úgy tudják meg mind, akik itt vannak, hogy a nagyságos gróf úr fiának fogadja azt, aki feljut a május-fa tetejére! Azt is tudják meg kendtek, hogy a nagyságos gróf úr kilenc faluja meg hetven tanyája is arra néz ám. Hát úgy próbálkozzék kigyelmetek! Most pedig, tette hozzá, odébb attól a májusfától, hadd mászok én!

Így a hajdu, - aztán nekiveselkedik - de kilenc falu ide, hetven tanya oda, csak nem ment semmire ő sem.

Gondolhatjátok, hogy törte magát most már a sok ember, legény, gyerek. Néha, néha úgy látszott, hogy no, ez már feljut. Fel ám, a fele útjáig. A legjobb mászó, az első kéményseprő-legény, ez is csak idáig jutott, de akkor aztán megcsúszott és úgy leesett, hogy majd meg-némult. Úgy vitték el szegényt, lepedőben.

Ettől fogva aztán mind kisebb lett a tolongás a májusfa körül. Úgyannyira, hogy estefelé már Petire is reákerült a sor.

Nekilendül hát Peti: semmi. Újra fogná: annyi sem. Már kiáltott is rá a hajdu:

- Odébb, toprongyos, hadd jöjjön egy másik!

De Peti nem tágitott. Hirtelen egyet gondolt és felrántja keztyűjét.

Micsoda? Akár a padlón sétálna, akár a május-fán. Mert csak hogy éppen fogni kellett egy kicsit az üvegfat, csak úgy felszaladt rajta.

Hej, gyerekek, mikor aztán Peti ott volt már fent a magasban, a tengersok drágaság között, a tenger nép meg alant egyre kiabálta: Felért, felért már!

Nem kis dolog volt. Nem biz a! Peti ellenben nem sokáig gondolkodott, hamarosan leszedte a májusfa koronáján levő rémisztő sok drága holmit: selyemkendőt, tajtékpipát, zsebórát, meg egyéb kincset - és zsupsz! lehajította a sokadalomnak. Azután csinján lecsúszott megint.

Itt lent már maga a gróf várta és ugyan ráripakodott:

- Mért dobtál le mindent?

- Mert nem köllött.

- Aztán mért nem?

- Mert ott a kilenc falu, meg a hetven tanya. Ez legalább hadd jusson a szegénynek.

- Ejha! - csodálkozott a gróf - ez már aztán gyerek a talpán. Hát aztán, ha fiamnak fogadlak, nekem adod-e a keztyűdet, mi?

- Itt van apám - mondja Peti.

- Nem sajnálsz? Pedig ládd, én tudom, hogy micsoda ritka kincs ez; és te nem sajnálsz?

- Hásze megmarad a kilenc falu, meg a hetven tanya, - mondja Peti nyugodtan.

- Ez hát az én fiam, - kiált a gróf - de ki is lenne, ha ez nem? Hamar a nótáriust, hogy tollba vegye!

Jött a nótárius és éppen négy árkust írt az esetről, mert hiába fiú így, fiú úgy, de kilenc falu és hetven tanya sem tréfaság ám, - pedig immáron valamennyi Petire néz.

Tamás apó is ezótátul malackocsonyán él, bórszivart szí, de oda se néz egy-két ezer forintnak.

Katóka Tündérorszáiban.

Látványos tündérrege 4 képben és egy változásban.

SZEMÉLYEK:

Tündérkirálynő	4.	Manók
Katóka	5.	
Varjasné	A béke	tündére
Mikulás	Az öröm	»
Vasorrú bába	Ibolya	tündér
1.	Szegfű	»
2.	Liliom	»
3. Boszorkányok	Rózsa	»
4.	Muskátl	»
1.	Rezeda	»
2. Manók	Százszorszép	»
3.	Gyöngyvirág	»

Táncosok és táncospárok, különféle nemzeti öltözetekben. -
Mesemondó.

Első kép.

A szín elő részén kis kunyhó, amelynek bensejébe látni. A kunyhó egyik sarkában szalmavacok, rajta foltos takaró alatt beteg nő. A fekvő alak lábánál zsámoly, ezen ül Katóka, szegényesen öltözött kis leány. A vacok felett öklömnyi ablak, ennek párkányán néhány ibrik. A kunyhó mellett háttérben látszik a falu. Téli táj. Este van. A szél zúgása hallik.

Mese.

Most már aztán ugyan ide figyeljete gyerekek, mert - lássátok - Katókáról mondok mesét; a szegény kis Katókáról, aki íme éjt- napot ott virraszt szegény beteg édes anyja mellett.

Beteg volt hát szegény Varjasné, meg szegény is, de olyan szegény, hogy a kántáló koldusok is csak úgy beszéltek róla, hogy: a szegény Varjasné, aztán csak legyintettek egyet a kezükkel.

Ekkora szegénység mellett azután csak reászakad Varjasnéra a betegség is. Kezét-lábát sem igen mozdíthatta, és ugyan ki orvosolta volna más, ha csak nem a nap, amint néha-néha besütött a csiribiri kis kunyhójába, meg a téli szél, amint meg-megcibálta a viskó fedelét.

Ezer szerencsére ott volt mégis mellette a kis Katóka. Mert ez a csöppség, bátor alig látszott ki a földből, mégis csak nagy hasznára volt beteg édesanyjának és ugyan ápolta, gondozta olyan igyekezettel, ami bizony becsületére vált volna akármelyik felnőttnek is.

Meg is tett szegény Katóka mindent, ami tőle tellett. Ha nagybeteg édesanyja elszenderedett, csak kapta lelkét, sietve végigtopogott a falun és beszólt ide is, oda is. Sok ugyan nem tellett egyik háztól sem; de egy bögre leveske, egy karaj kenyér, sült burgonya, mi egymás, csak jutott mégis; azonfelül ezerjófű, rebarbara, bazsalikom, pöszérce és egyéb orvosságos füvek, no meg jó tanács kijutott Katókának.

Imigyen telt el ez a mai nap is. Sok aggság, kevés öröm, amellet pedig a szegény beteg is többet szenvedett, mint aludt. Egyre azt hajtogatta egész nap:

- Jaj, rontás van én rajtam!

Aminthogy Czibakné meg is mondotta, vagy három hete:

- No, ezt a Varjasnét, szegény fejit, biztos, hogy a vasorrú rontotta meg!

Lehet, hogy így volt, lehet, hogy másként. Az azonban bizonyos, ha a baj, meg a szerencsétlenség a vasorrútól van, hát akkor ez a vasorrú unos-untalan itt tanyázott Varjasnéék kunyhója körül.

Sülyesztőn élőtűnik a vasorrú. A meséből ismert, fekete kámszás vén asszony, szertelen nagy orra, görcsös mankója. Mankójával a kunyhóra mutat.

Így érkezett elő az este. Már világot is gyújtott volna Katóka, ha ugyan olaj lett volna a mécsben. De bizony nem volt. Mécses helyett hát a szelid holdvilág sütött be a kunyhó ablakán és megezüstözte Katóka kopott gúnyját, foltos kötőjét, meg az egész csöppséget, amint nagy bújában, bánatában ott kuppadt a zsámolyon.

Dehogy is jutott volna eszébe, szegénykének, hogy micsoda este is van ma. Dehogy is tudta Katóka, hogy a gyermekek patrónusa, az öreg Mikulás, éppen most ült fel színarany szánkójába, hogy országot-világot bejárván, stációt tartson az ablakba kitett topánok és harisnyák előtt és hogy rengeteg zsákjából teli tömje ezt a sok-sok topánkát, harisnyát, minden földi jóval, cukorral, szilvával, aranyos dióval.

Nem tudta ezt Katóka. Nem is volt a kunyhó ablakában egyéb, mint orvosságos ibrik; nem is várt örömet ettől az estétől; csak inkább újabb szorongást, meg félelmet.

Pedig lám, az öreg Mikulás útba ejtette ám ezt a falut is. Tizenkét hófehér paripája, amelyek szinte repült a színarany szánkóval, már a falu alatt rázta-rázogatta ezüst csengőit.

A szán-csörgő hangja hallik, mire a vasorrú nagyot visít és eltűnik. Halk zene.

És a jóságos öreg Mikulás hamarosan eljutott Katókáék kunyhójához is. Csendesen jött, szinte alig lépett, mégis csak egyszeriben a kunyhó mellett termett.

Sülyesztőn élőtűnik az öreg Mikulás, egyenest a kunyhónak tart. Mellette lépked két tündér. A béke és az öröm. Amannak kezében pálmaág, emezében virágfűzér.

Kereste itt aztán Mikulás a topánkát, meg a harisnyát. De bizony, hiába is kereste, mert csak nem lelte meg az ablakban.

Ehelyett aztán ott látta, bent, a kunyhóban a beteget, mellette Katókat, a hűségest.

Nem szól Mikulás semmit, mert hát nem is nagyon beszédes bácsi ám ő. Ellenben felemelte a jobb kezét, Katókára mutatott és ilyenformát mondott:

A zene ritmusa kísérje az alább mondandó verset.

Mikulás:

Tizenkét paripám repíti a szánam,
Egy ország éppen, hogy csak egy ugrás nálam.
Sok ezer esztendő vagyon már mögöttem, -
Mégis csak most tudom, milyen jókor jöttem.
Százezer városban sok száz-ezer gyerek;
Örömet én mindnek borsákomból merek.
Két kezem merítem dióba, cukorba,
Cipellőt-harisnyát színig töltöm sorba.

Mégis, tenéked,
Kicsike kis lányom,
Egyebet kell, adjak,
Nem ilyet, azt látom.
Nem kell, tenéked
Semmi, e világon,
Abból se, amivel
Színig az iszákomb.
Nyújtsd a kezedet,
Gyer velem nyomban,
Meg se állunk, majd csak
A szép tündér honban.

Közben belép Mikulás a kunyhóba, kézen fogja Katókat és vezeti kifelé. A két tündér követi őket. Szín elsötétül teljesen. Folyton zene. Középfüggöny le, szín elől világos.

Való igaz, hogy ilyesformát gondolhatott Mikulás, mert ugyancsak vitte-vezette Katókat ki a faluból. Ott aztán, amint kiértek, nyomban felültette szánjára és legott megindultak.

A szán-csengő hallatszik.

Mentek, de nem is mentek, hanem inkább repültek. Nem hiába, a tizenkét hófehér paripa bizony nem igen nézte, domb-e vagy hegy, folyó, vagy tenger, hanem hipp-hopp, csak keresztül száguldott erdőn-mezőn.

És amint száguldottak-repültek, csak mindjobban elmaradt mögöttük a havas, fagyos világ. A színarany szánkó pedig, azon módon egyszeriben kocsivá változott. Mikor pedig elérkeztek az Óperenciás tenger partjára, hej, teszem-veszem, csak pompás hajó lett a kocsiból, a tizenkét paripa meg olyan tizenkét aranyponttyá változott, hogy szinte csoda. Usztak a hajóval, akár a nyíl és se kerültek, se fordultak, míg Tündérország partjára nem értek.

Második kép.

Szín háttérén függöny felgördül, hirtelen világosodni kezd. Erdő, háttérben kastély látszik; a kastély előtt tó. A tó vizében hattyúk és sellők uszkálnak; a parton vízi tündérek. Zene elhallgat.

Hej! ez volt ám még csak a szépséges ország! Gyönyörű pázsit, amit örökzöld erdő szegélyezett. Ezüstös patakok, tükörsíma tükűrű tó. Szerre ezerféle színben pompázó virágok. Egyik illatosabb, mint a másik. A fákon szivárványszínű madarak; úgy dalolt mind, hogy a fülemüle ugyan varjú hozzá képest. A fákról ellenben méz, meg olvasztott cukor csepegett és a faderékon levő moha sem állott egyébből, mint jóféle marcipánból. Hát itten aztán soha se esett eső, de szél se fútt. Ellenben a gyerekek csak éppen hogy elsétáltak a tudományforráshoz és itt már kanállal ehatték a tudományt. Hogy is ne lett volna boldog ez az ország, ahol kenyér helyett kalácson élt még az útkaparó is, a virgácsot meg szilvalekvárból csinálták.

Ide érkeztek hát Katókáék.

Előtérben megjelennek: Mikulás, amint kézen fogva vezeti Katókát és a két tündér.

Katóka pedig nézett, nézett; de szinte alig tudott betelni a sok szép látnivalóval.

De talán valamennyi szépség között legszebb mégis az a rózsabokor volt, amelyik a tündérkirályné kastélya előtt virított.

Most tör elő alulról.

Mert úgy vegyétek, hogy ezen a bokron ingott-rengett egy csodaszép, színarany rózsza. No, fősteni sem lehet szebbet. De nem csak hogy szép volt ez a rózsza, meg csoda-mód' illatos, hanem amint ott ringatta volna az enyhe szellő, hát muzsikált is; de még micsoda finoman. Olyan szépen muzsikált ez az aranyrózsza, hogy bizony a vízitündérek sem hallgathatták sokáig tánc nélkül, hanem kapták lelküket, azon módon táncra kerekedtek.

Zene. A vízitündérek tánca. Katókáék el.

Így éltek-mulattak a tündérek szakadatlan vidámságban.

Nem csoda, ha megirigyelte boldogságukat a gonosz vasorrú. Ez, a minden jónak elrontója, most is azon mesterkedett, hogy miképpen boríthatná gyászba szép Tündérország vidám népét.

Ott leskelődött sokáig az ország határán, ahová egy szál nyirfaseprűn lovagolt. És hogyan, hogyan sem, csak bejutott boszorkányaival együtt Tündérországba.

Monoton zene. A vasorrú bevonul apró boszorkányaival.

És azon nyomban, hogy megjelent a gonosz boszorkahad, beborult szép Tündérország örökké fényes napja, a táncoló vízitündérek pedig ijedten rebbentek szét.

Vízitündérek szétrebbennek. Erős, vörös fény. Az apró boszorkányok halk zene mellett groteszk táncba kezdenek.

Vasorrú:

Járjátok csak,
Szép csendesen,
Míg a rózsát
El nem csentem.
Ha kezem közt
Lesz a rózsza,
Én leszek a
Legszebb rózsza.

A háttérben látszó rózsabokorhoz siet, de amint megérinti az aranyrózsát, ez hirtelen megcsendül. A vasorrú borzasztóan visít. Jobbról-balról manók rohannak elő. Éles kiáltások: Tolvaj! Tolvaj! A vasorrú menekül. Üldözik. Vad hajsza a színen. A vasorrú menekülne, de a manók mindenütt útját állják. Végre a jobbról előtűnő Mikulás felé fut. Most Katóka hirtelen elébe térdel, a vasorrú keresztülbukik rajta, Mikulás pedig fejére húzza bőrsákját. A kis manók aztán gúzsba kötözve elcipelik.

Szín hirtelen kivilágosodik, a boszorkányok megfordulnak és mint babák, lejtik a babatáncot.

Így sült hát ki, hogy miben főtt a gonosz vasorrú feje. De most csúnyán rajta vesztett. A tetten ért gonoszt vitték a kis manók, egyenest a tündérmagányhoz cipelték és ott fejére olvasták a szigorú törvényt:

- Vasorodat leláncoljuk,
Ezer évig föl se oldjuk.

Hej, sírt-siránkozott a gonosz vasorrú, de mit sem használt. Hamarosan eléperdültek a kovácsmanók és egy-kettőre láncot vertek a vasorrú orrára és így vezették a tündérmagány elé; majd pedig a trónus lábához láncolták a gonoszt.

Harmadik kép.

Hátsó kárpit fellebben és látható a tündérmagány trónján. Körötte a tündérek, törpék, sellők; szóval udvara.

A trón lábához láncolva a vasorrú.

Volt öröm Tündérországbán, mikor híre futott, hogy a gonosz ellenség imhol már a légynek sem árthat. A nagy újságra sorba elésiettek a tündérek, hogy lássák a láncravert vasorrút, közben azután szép sorjában hódoltak a királynőnek.

Csoportok felvonulása a trón elé. És pedig:

I. A virágtündérek. Ezek közül üdvözlőt mondanak:

1. Az ibolya:

Erdő szélén, bokor alján
Rejtezem én, egyedül;
Kis virágom illatától
Lankadó is felüdül.

2. A szegfű:

Fehér vagyok, piros vagyok,
Mindenkinek kedves vagyok.

3. A liliom:

A hónál is tisztább
Patyolat szirmom;
Esthajnali szellő,
Balzsamot ád innom.

4. A rózsza:

Szeretnek nagyon
Sokféle virágot,
De én uralom
Az egész világot.

5. A muskátli:

Ablakba, cserépbe,
Kis házak elébe,
Kit is ültetnének
Szívesebben mást?

6. A rezeda:

Öregek virága,
Kedvence a méhnek
Én vagyok, én vagyok
Forrása a méznek.

7. A százszorszép:

Szép a harmat a fűszálon,
Szép a rengő vetés, nyáron,
Szép vagy, tónak tiszta tükre, -
Százszor szebb vagyok én, mint te.

8. A gyöngyvirág:

Rügyfakasztó május
Születésem napja.
Ezüst szirmom színét
Holdsugártól kapja;
Hófehér csengettyű,
Rajtam minden virág, -
Emberek, gyermekek
Én értem epednek:
Várva-vár a világ,
Szépséges gyöngyvirág.

Tánc.

De jöttek ám a manók is. Ezek az örökké vidám, pajkos legények. Piros sipkáikban, apró papucsaikban és pajzán jókedvükben szinte helyüket sem lelték. Ők is hódoltak, a maguk módja szerint.

A manók kara:

Dióhéj a cipellőm,
Gomba meg a sipkám,
Pók szőtte a köntösöm,
Azért mégse hitvány.

Futok, mint a gyík,
Ugrom, mint a mókus;
Tánc az életem,
Tánc kell én nekem.

Ropjad a ropogóst,
Rakjad a kopogóst.
Egy lábbal héj,
Két lábbal hopp!

Tánc.

Majd pedig jöttek újabb hódolók. Mert a tündérkirálynőnek széles e világon mindenfelé csak hódolattal adóznak ám. Jöttek a világ minden tájáról mindenféle népek küldöttei és ugyan takarosan meghajbókoltak trónusa előtt.

Néhány nemzet öltözetében táncoló párok jönnek elé és sorban eljárák táncukat.

A nagy vígasság közben azután Mikulás is előlépett és odavezette Katókat a királynő elé. Nem szólt az öreg Mikulás egy szót sem, csak reámutatott a kis leányra. A tündérkirálynő nyájasan nézte az iruló-piruló Katókat és Így szólt hozzá:

Tündérlírálynő:

Hozott Isten nálam,
Kicsike kis lányom.
Szomorú viskóból,
Hol a bánat honol,
Hozott ide úrad;
Láss itt boldogságot,
Örök vigasságot,
Mindent, csak ne rútát.
Szellő, ami rebben,
Lepke, amint lebben,
Köszönsenek téged;
Mindenik virágom,
Gyümölcsöm a fákon
Neked ontson mézet.
Fülmilém daloljon,
Száz tündér karoljon,
Lépésed is zengjen.
Amit csak kívánnál,
Amit csak álmodnál,
Tied legyen, menten.
Látom a szívedet,
Néma szavad értem,
Nem maradnál itt te
Soha semmiképpen.
Gyönyörű országom
Minden ékessége
Anyádnak két karját
Nem pótolja mégse.
Te, aki anyádat
Oly igen szeretted,
Jutalmát veszed im,
Hűséges szívednek.

Tündéreihez:

Hintsetek rá boldogságot,
Egészséget, vidámságot;
Hintsetek rá békességet,
Minden földi ékességet;
Rózsa keljen lába nyomán,
Örök mosoly az ajakán.

A tündérek ezenközben virágot hintenek Katókára, számtalant.

Szín homályosodni kezd. Majd egészen elsötétül. Zene.

Aztán úgy érezte Katóka, mintha szárnyai nőttek volna és repülne-repülne, mérhetetlen magasban, hegyen-völgyön át.

Nem is tudta meddig repült, hová szállott, csak azon vette észre, hogy otthon van, a kunyhó előtt.

Negyedik kép.

Szín, mint az első képben, csak a kunyhó belseje nem látszik. Katóka a kunyhó ajtaja előtt ül és aluszik. Ölében egy csomó virág. Ébred. Zene elhallgat.

Hirtelenében nem is eszmélt egészen tisztán. Hiszen körülötte tél volt, és ölében mégis virág. Nem tudta, álmodta-e vajjon azt a sok szépet, amit látott, vagy valóban látta. És a tündérkirálynő, meg ezek a gyönyörű virágok!

Ekkor hirtelen eszébe jutott a beteg édes anyja. Mi van vele, míg ő itt aludt? Uram én Istenem, nem lett-e rosszabbul?

Amit felolvasó most mond, színen megtörténik.

Hát, ebben a minutumban kinyílik nagy halkan a kunyhó ajtaja, kilép rajta Katóka édes anyja, egészségesen, üdén, csak hirtelen ölébe kapja Katókát és össze-vissza csókolja.

No, most már szentül azt hitte Katóka, hogy álmodik. Szinte félve is kérdezte:

- Meggyógyult hát, lelkem édesanyám?

- Nincs én nekem, fiam, annyi bajom se, mint a mákszem, - mondja Varjasné. - Hanem inkább azt mondd meg, hol jártál, merre voltál, micsoda virágos kertből térsz meg, hogy íme visszahoztad egészségemet, örömemet, boldogságomat?

Hej! szólt is volna Katóka, meg nem is. Mondta volna, hogy hol járt, mit látott; de szinte azt sem tudta, hol kezdje, mint mondja.

E helyett aztán megfelelt íme a tündérek jóságos királynéja és megmutatta egy szempillantás alatt még egyszer azt, amit Katóka látott:

Földi ember vágyát,
Minden gyermek álmát,
Szépségek szépségét:
Tündér birodalmát.

Változás.

Hátsó kárpit fellebben. Csoportkép. Középen a tündérkirálynő, körülötte a tündérek, manók stb. Zene.

Függöny le.

A muzsikáló bocskor.

Látványos tündérrege 4 képben és 4 változásban.

SZEMÉLYEK:

A király	3.	
A királyné	4.	Manók, majd
Királykisasszony	5.	jelmezes táncosok
Pipókné	6.	
Gyurka, fia	Öreg-öreg ember	
Hopmester	Az arany	tündére
Alabárdos	Az ezüst	»
1. Belső asszony	A gyémánt	»
2	A rubint	»
Manók öregapja	A smaragd	»
1. Manók, majd jelmezes	Az igazgyöngy tündére	
2. táncosok	A muzsikáló bocskor tündére	

Udvarnokok, belső asszonyok, harsonások és egyéb bennfentesek.

Mesemondó a szín elő részén, lehetőleg a függönyön kívül álló karosszékekben ül és mesél:

- Szörnyen régen, bizony még szellő-járás előtti időkben esett ez a história. Olyan teméntelen régen, hogy annak az embernek, aki az öregapjától hallotta ezt a sort, már az unokája is toló-széken üldögél, mert a nagy kortól nem bírják szegényt a lábai.

Elég az hozzá, hogy Paszulyországban nagy szomorúságba estek mindenek, mivelhogy a király kisebbik leánya furcsa álmot látott.

(Függöny fel.)

Első kép.

Szín termet mutat. Fenékszínt választó-függöny takarja. Háttérben balról mennyezetes nyoszolya, ezen - fején koronával - aluszik a királyleány. A nyoszolya lábánál két belső asszony virraszt és egy alabárdos őrt áll. Szín homályos.

Hogy még milyen álmot látott? Hát ide hallgassatok:

Csak azt álmodja ám a kicsi király-kisasszony, hogy zengő réten jár, ahol minden fűszál csilingelt, a virágok pedig, akárcsak a kisebbik harang a felső-templomban, azon szerint szóltak.

1. Változás.

Hátsó kárpit fellebben. Szín virágos rét. Középen bokor. A bokor tetején piros ruhás, fehér szakállú manó gubbaszt. A bokor alján egypár hófehér bocskor. Halk zene.

A fák, minden levelükkel, ki vékonyan, ki meg vastagon, de fáintosan zengettek, akárcsak a cimbalom húrja.

Zene ritmusa átmegy az alább mondandó versére, amely vezérmotivum marad.

És mindezen sokféle hangok közepette, de legislegszebben muzsikált a jázminbokor alatt egy pár takaros kis bocskor. Olyan volt egy-egy, mint egy fél dió, de azért akárcsak a királykisasszony lábára szabták volna, úgy illettek. Nem mozdultak és lám, mégis muzsikáltak, szinte mondották:

Tip-top, tip-top
A lábadra illünk;
Tip-top, tip-top
Hófehér a színünk.
Búbánattól óvunk,
Le ne is mondj rólunk;
Tip-top, tip-top
Muzsikálunk, szólunk.

Zene erősbül.

Bocskor-tánc.

Tánc végeztével hátsó kárpit le.

2. Változás.

Nem is állhatta meg a királyleány szó nélkül, de mondotta is:

- Hej, ha én ezt a takaros bocskort felhúzhatnám a lábamra, ha csak egy napra is, bizony nem cserélnék még a Kárbunkulus király leányával, a Vicával se!

Pedig hát úgy tudjátok ám meg, hogy ennek a Vicának még a ház körül való papucsán is két akkora kárbunkulus volt, mint egy dió. Nem mondok sokat, de emeletes házat ért mindegyik.

Szín világosodni kezd. A királyleány felébred; hirtelen felül ágyában és sírni kezd. A két belső asszony riadtan hozzáhajol és simogatják-csítítják; az alabárdos pedig kürtjébe fú és riadót harsog.

Bizony sírásra ébredt a kicsi királyleány másnap reggel és hiába babusgatták a belső asszonyok, csak nem tudták megvigasztalni szegénykét.

Nosza sírva fakad hát a két belső asszony is és ugyan sietve siettek, hogy hírt vigyenek a királynénak.

Két belső asszony sietve el, jobbra.

A királyné nyomban a királyt kereste meg a szomorúságos hírrel és nem is telt belé három minuta, de jöttek is már ő fölségeék, meg az egész udvar, hadd tudnák hát, hogy mi is a hiba?

Jobbról bevonul: A hofmester, a titkos tanács, udvarhölgyek, a király és királyné. Az alabárdos harsonát fú. A kíséret hátramarad, a király és királyné az ágyhoz lépnek és jelekkel tudakozzák a hírt.

A királykisasszony nagy végtére megszólalt:

*Királykisasszony:
(El-elcsukló hangon.)*

Mindenem van nékem -
Drága-kőből képem -
Pókhálóból ruhám -
Harmincezer babám -
Szín-méz az italom -
Cukor a pitarom -
Annyi a fogatom, -
Hogy ki sem mondhatom. -
Mostan mégis sírok -
Ameddig csak bírok -
Reggeltől estélig -
Egy hétig, egy évig -
Bánatos én szívem -
Vigaszt már nem talál -
Muzsikáló bocskor, -
Vagy pedig a halál!

Újra kezébe temeti arcát és sír. A királyné és az asszonyok vele versenyt.

- No, rozmaringom, egyetlen cselédem, - mondja végtére is a király, azért mégis csak ne sírd magad halálig. Vagy azért lennék király, hogy ilyen semmiségen fennakadjunk?

Int a hofmesternek, ez hajbókol és el.

Parancsba is adta, azon nyomban, hogy aki épkez láb ember az országban, egyebet se tegyen, csak a muzsikáló bocskort eszkábálja. Annak pedig, aki megcsinálja, kéretlenül is ott a fele királyság.

(Függöny le.)

Gondolhatjátok, hogy milyen sürgés-forgás támadt országszerte, mikor a sok hírmondó neszt vitte az esetnek. Még a vargák csak hagyják, mert hát ezeknek tanult mesterségük; de még a harangöntő is mind azon emésztette magát, hogyan is lenne hát az a muzsikáló bocskor? Tíz év alatt nem szabtak el annyi bőrt, meg egyéb ilyest, mint ebben a néhány hónapban.

Hanem hiába. Mert nem volt tréfa mesterség már az sem, hogy a királykisasszony lábára éppen akkurátus bocskort szabjon valaki; de hogy ez a csöppnyi csöpp jószág még muzsikáljon is, hát ez meg már egyenest bűvös mesterség lett volna; nem embernek való.

Ezen szerint aztán ki is csodálhatná, hogy Paszulyországban lassanként elfeledkezett a nevetésről minden teremtettt lélek, s bizony még a lakodalmak is muzsika-szó nélkül estek; amint hogy úgy is illett a nagy szomorúság, továbbá az országos gond mián.

Második kép.

Függöny mögül furulyaszó hallik. Magyar nóta. Mely egyre szól, miközben elő-függöny fel. Előtérben jobbról oldalt házikó látszik. Közvetlen mögötte a falu látképe, mint függöny. Gyurka a házikó előtt ül és furulyázgat.

Közben pedig mi történik? Mi? Nagyon egyszerű sor, szeretteim. Csupán annyi, hogy özvegy Pipóknének elbódorodott egy libuskája. El, de végképp.

Keresi a szegény asszony felvégen, keresi alvégen, de csak sehol semmi. Pedig a liba jegyes is volt a jobb lába két körmére.

Pipókné megjelenik balról, lassan végig megy a színen. Kutatva néz jobbra-balra. Csóválja fejét. Mikor aztán a házikó ajtajához ér, hirtelen szeméhez kapja a kötőjét és besiet a házba. Gyurka felugrik és utána siet. Furulyaszó elhallgat.

Nagy szomorúságában szegény Pipókné el is sírta magát és hangos szóval panaszkodott:

- No, mán most oda a legtöbbet érő libám! Nem elég az országos gyász a királykisasszony bocskoraiért, most még a libámat is sirathatom!

De már erre Gyurka is megszólalt ám:

- Soha se eméssze magát, éd's anyám. Majd utána látok én a libának is, bocskornak is.

- No fiam, az Isten is megáld érte. Én meg iziben sütöm a hamú-pogácsát az útra.

Míg így hát Pipókné meg Gyurka készülődnének az útra, a faluvégén, az erdő alján, hej ugyan terelgették ám a gonosz manók Pipókné libuskáját. Tulajdon azt, még pedig befele, az erdőbe.

3. Változás.

Közfüggöny fel. Erdő. Nehány piros ruhás, fehér szakállas manó egy libát terelget végig a színen. Monoton zene.

Manók:

Erre jártam, arra jártam,
Mindössze egy libát láttam.
Jegyes volt a jobb lábára,
Jobb lábára.
Tereld erre, tereld arra,
Balról jobbra, jobbról balra,
Egyenesen a portánkra,
A portánkra.
Itten aztán elrekesszük,
Meghízlaljuk, meg is esszük.
Se látója, se tudója,
Csak mi magunk, meg a gólya.

Táncolnak. Majd jobbra el.

Így a manók és csak terelték elfelé a libuskát és meg sem állottak vele, majd csak öreg-apjuknak: a pirosszemű manónak házikójánál.

Ezenközben Gyurka is felkészülődött az útra. Telerakta a tarisznyáját hamúpogácsával és elkészönt:

- Hát éd's szülém, vagy így, vagy úgy; de liba, meg bocskor nélkül ne is várjon kigyelmed.

Azzal aztán ki a faluból, neki az erdőnek. Azért pedig az erdőnek, mert hát hogyha a faluban senki se látta a libát, biztos, hogy az erdőbe bódorodott.

Megyen immár Gyurka, de nem is könnyed szerrel.

Gyurka bal fenékszínen megjelenik. Vállán tarisznya. De alig lép egy-kettőt, a túlsó oldalról elébe siet egy táncos pár.

Akivel csak szembe találkozott, mindtől emberséggel tudakozta a libát is, bocskort is.

Azt aztán hogyan is tudta volna szegény feje, hogy az a sokféle szerzet, akik az erdőben úton-útfélen útjába kerültek és egyre csak másfele térítették, egyebek sem voltak, mint gonosz manók és az a tánc is, amit míveltek, olyan volt, hogy szegény Gyurka azt se tudta, nézze-e, vagy csodálja.

Gyurka a vele szembe jövő táncosoktól kérdi:

- Minden jókat.
Halli kendtek,
Hogy itt jöttetek,
Hogy ott mentek,
Nem láttak egy libát erre?
Jegyes volt a jobb körmére.

Mire ez a felelet:

Arról jöttünk, erre jártunk,
Libát bizony nem is láttunk.
Bizony te se keresd erre,
Inkább arra, valamerre.

Utána tánc. Gyurka pedig fejcsóválva megy tovább, el a színről. Ez a jelenet többször (3-4-szer) ismétlődhet. Mindig más és más táncokkal.

Az utolsó tánc végeztével bal sülyesztőn eléjük az öreg-öreg ember. Fehér lepelbe burkolt, hófehér hajú, hosszú fehér szakállú alak.

Gyurka megjelenik jobbról és közeledik feléje.

Ennyi viszontagság közepette által-úthoz ér Gyurka. Ott aztán lát ám egy öreg-öreg embert.

- Minden jókat, öregapám! - köszön rá Gyurka.

- Azon jókat, kis fiam! Van-e vagy egy harapás kenyered?

- Az bizony ritkán; - mondja Gyurka - de pogácsám még volna, éppen egy; fogja kend jó szívvel.

Gyurka élékotor tarisznyájából egy pogácsát és odaadja az öreg embernek.

Elveszi az öreg a pogácsát, megeszi.

Megtörténik.

Hogy aztán a morzsát levergeti a térdéről, csak megszólal újfent:

- No, hogy emberséges ember vagy, azt látom. De ne búsulj, nem leszek hálátlan. Hajolj csak közelébb.

És hogy közelébb hajolt Gyurka, csak elévesz az öreg egy katulyát és abból megkeni a Gyurka két szeme héját.

Megtörténik.

- Már most fiam nyugodtan útnak engedlek. Amit csak keresel, magad előtt, a porban keresd.

Azzal aztán az öreg eltűnik, mint a pára.

Az öreg a sülyesztőn le.

Gyurka ámult-bámult egy darabig, aztán megcsóválta a fejét. Hanem, hogy a földre pillantana, csak nagyot kiált ám örömeiben:

- Nini, a libánk nyoma!

Úgy is volt; mert a hibáskörmű libanyom csakugyan ott látszott az úton és ugyancsak mutatta, hogy merre van az eltévedt jószág.

Hiszen Gyurka sem igen kérdezgette, hogy már most hogyan és mint, de azon szerint megindult sebes léptekkel, mindenütt a nyomon.

Gyurka fenékszínen el.

(Függöny le.)

Harmadik kép.

Erdő. Fenékszínen házikó. Kettős ajtaja zárva. Előtte egy vörös ruhás manó kést köszörül. Mellette, borító alatt a liba. Zene. A bocskorzene.

Manó:

Sir-sur, sir-sur,
Éles lesz a késem;
Sir-sur, sir-sur,
Jó ebédem leszzen.

(A libára mutat.)

Aranyos egy jószág,
Húsa csupa jóság;
Sir-sur, sir-sur,
A fiaim hozták.

Zene mind halkabb lesz, végre egészen elhal.

Estére kelvén, újabb erdőbe ért Gyurka, az erdőszélen azután fura házikót lát.

Gyurka megjelenik jobbról. Megáll.

A házikó előtt köszörülő fura emberkétől meghökölt ugyan, de annál jobban megörvendett, mikor a borító alatt, a libában felismerte a régen keresettet. Tulajdon az övéké volt, de még milyen szépen meggyarapodva!

Mikor a fura emberke meglátta Gyurkát, csúnyán ráripakodott:

- No, mit leselkedel itt, te semmiházi?

- Csak lassabban hé! - mondotta Gyurka. Ide elébb a libával, majd aztán beszélünk az egyebekről.

- Micsoda liba?

- Hát ez itt, ni.

- Semmi közöd hozzá! Az az én libám, saját nevelésem.

- Nekem mondd? - hiszen nyomon jöttem eddig.

Erre a szóra, hogy *nyomon*, a fura emberke felugrott, mintha kígyó csípte volna meg és iszonyúat visított.

- Nem igaz! Hazudsz! Nem járhat más az én nyomomba, csak a mindenlátó-szemű. Te pedig nem vagy az, hanem csaló vagy!

- Micsoda? Én, csaló? No várj, te, toportyán te!

Azzal aztán lekapja Gyurka a tarisznját és egy-kettő!... a kis ember fejére. Gúzsba is kötözte, de meg is rakta emberül a kapálódzó manót.

Megtörténik.

Eleinte visított a manó, hogy szinte rengett belé az erdő, de aztán csak megcsöndesedett és végtére könyörgésre fogta a dolgot:

- Kegyelem, kegyelem! Látom, betelt a végzetem. Száz évvel ezelőtt megjósolta nekem az öreg gyík, hogy az lesz az utolsó óráim, mikor a mindenlátó-szemű a nyomomba akad. Ne ölj meg, ne ölj meg! Inkább, nézzed uram, legyen tiéd minden kincsem és aranyom, jószágom és falatom!

- Ez már más, - mondotta Gyurka, azzal engedett egy kevéssé a gúzsból.

4. Változás.

Ebben a pillanatban felpattan a kunyhó szárnyas ajtaja és fényes világításban látszik a kincsek halmaza. Az arany, az ezüst és a drágakövek tündérei félkörben állanak. Középen álló tündér kezében a muzsikáló bocskort tartja.

A kunyhó ajtaja kinyílt, és Gyurka szeme szinte káprázott a sok drágaságtól.

Nem is igen kellett tanakodnia, hogy melyik milyen, mert - íme - a fényes drágaságok megszólaltak, eléje járulván és eléje öntvén kincsüket.

Jött legelőbb:

1. Az arany.

Színemet látod rengő kalászon.
Pirkad a hajnal? felhőkön játszom.
Ezrek és ezrek én értem élnék.
Királya vagyok mindegyik fémnek.

Majd előlépett:

2. Az ezüst.

Hold, az égen,
Víz, a mélyben,
Fürge halacska,

Tiszta tavacska
Színét-fényét
Én tőlem kapja.

És jött:

3. *A gyémánt.*

Ezer színt játszom,
Napnak is látszom;
Sötétbe gyújtok hirtelen világot,
Rabommá tettem széles e világot.

Jött:

4. *A rubint.*

Piros a hajnal
Csókja az égen, -
Piros a láng, ha
Felcsap az éjben;
De az én színemen
Nem teszen túl mégsem.

Majd eléállott:

5. *A smaragd.*

Pázsitnak színe,
Tengerek színe,
Tengerszem mélysége,
Szépségek szépsége:
Én vagyok, íme.

És jött:

6. *Az igazgyöngy.*

Óceán mélyén rejtezem én.
Mégis a bátrak leszállnak értem.
Királyi koronák legszebb díszeként
Használják fel legott, pedig nem is kértem.

De jött végül a legdrágább: az a tündér, ki a muzsikáló bocskort tartotta kezében.

Ez aztán így szólt:

Drága ajándékot
Adtak testvéreim,
Uralkodhatsz vele
Emberek ezrein.
De amit én hoztam,

Amit ím én adok,
Semmi drágaságért
Bízást el nem hagyod.
Hallgasd a zenéjét,
Hallgasd a beszédjét,
Kárpótol, meglátod,
Bú-bajért, veszélyért.
Akinek elviszed,
Feléd hajlik szíve,
Méltó vagy arra is,
Hogy te légy ő híve.

Zene. Tündérek a bocskortáncot táncolják.

Hej, sokat akart mondani Gyurka, hogy legalább szépen megköszönné a sok drága ajándékot, hanem nem igen szolgálta most a nyelve.

E helyett hát inkább tarisznyába tette a bocskorokat, no meg egy-két drágakövet is útravalóul, hóna alá kapta a libát (*megtörténik*), majd megemberelvén magát, így szólt a remegő manóhoz:

- Most az egyszer megkegyelmezek az életednek; de másszor úgy hozzon elibém a rossz órád, hogy menten nyársba húzatlak!

- Uram, királyom, - siránkozott a manó - higgye meg nagyságod, - akár a háta közepét, akár engem lásson többet.

Gyurka pediglen intett a kezével és megindult hazafelé.

Megtörténik.

(Függöny le.)

Negyedik kép.

Szerencséjére, útközben szénásszekérre akadt s így ugyan módosan érkezett haza.

Mikor Pipókné hírül vette, hogy itt van Gyurka a libával, örömében sírva fakadt. Hát még mikor látta, hogy nemcsak liba, hanem muzsikáló bocskor is!

Nem is feküdt le azon éjszaka Pipókné, csak egyre mosott-vasalt a fiára, aki - uram teremtmény, mely tisztesség! - de egyenest a király fölséges színe elé volt menendő.

Ki is takarította Gyurkát, de úgy, hogy másnap, mikor a fiú útra indult, bezzeg még a nap is meghökölt egy kicsinyég az égen. Akivel pedig Gyurka találkozott, az végig mustrálta a fiút, de nyomban hozzá is tette:

- Én megyek, ahová megyek; de ez a fickó egyenest a király elé indul!

Szegény Pipókné, aki nagy távolról, loppal követte a fiát, majd hová nem lett a boldogságtól.

Be is bocsátották Gyurkát nyomban a király elé, pedig éppen ebédnél ültek őfelségeék.

Függöny fel. Terem. Háttérben emelvényen asztal, mellette a király, királyné és leányuk ülnek. Az udvari személyzet kiszolgálja őket. Minden ételt elutasítanak. A királyleány folyton sír.

Hej, szomorú ebéd volt ám ez is! Ötféle leves, egy városra való cselédség, de azért csak azon szerint vittek ki minden ételt. A király, meg a királyné csak legyintettek a kezükkel, a királykisasszony meg egyre sírt.

Gyurka pedig besorjázván az ajtón, immár takarosán összeütötte bokáját és így szólt:

Gyurka:

Fölséges királyom,
Ámbátor úgy látom,
Jöhettem vón' jobbkor
- Ha süttet, ha főzet -
Nem teszem ezt többet,
De - ehin a bocskor!

Azzal odajárul a királykisasszony elé és átadja a bocskort.

Megtörténik.

No, a királykisasszony azon nyomban felrántotta a bocskort, - akár a lábára öntötték volna, - fel-alá lépked a szobában, a bocskor meg muzsikálni kezd, hogy orgona sincs, aki különben.

Megtörténik. Zene. A királyleány a bocskor-táncot táncolja. Majd az egész udvar.

Ezeknek utána azt mondja a király Gyurkának:

A király:

- Fiam, a malactokányból parancsolj!

És azzal helyet mutatott neki maga mellett, mindjárt jobbkézt. De Gyurka mellé ült ám, mindjárt balkézt, a királykisasszony is.

Megtörténik.

Mit is hánytorgatták volna tovább a sort. A muzsikáló bocskor megvolt, a fele királyság megvolt, pap meg annyi akadt az udvar körül, hogy egyik a másiktól alig fért ki-be az ajtón -, hát egy szó, mint száz, bizony lakodalomba fordult ez az ebéd. Még pedig ugyan takaros lakodalomba, mert a nagy vigasság közepette bizony ő felsége sem átalotta Pipóknét eléparancsolni az alsó házból és keményen meg is táncoltatta.

Tánc.

Annyira vigadtak pedig, hogy még most is rakják-ropják a frissét. A cigány ugyan egy éve kidőlt már, de a bocskor, hej! a muzsikáló bocskor az fújja rendületlenül, s hozzá még fizetség sem köll neki.